

TOVERBERG 10

JAARGANG 3 / 3 HERFST 2008

HET BELEEFDE GENOT
CULTURELE EN LITERAIRE KRING

VZW

"Ieder mens die genoeg scheidt in het voltooiën van zijn taak is een kunstenaar; welke ook die taak is en hoe nederig ze ook is, hij brengt een kunstwerk tot stand. De toetssteen is het beleefde genot, het plezier, de perfectie: het overtuigend resultaat!"

Henry Van de Velde

Doornlaan 8, 8210 Zedelgem

0498/73.58.73

hetbeleefdegenot@scarlet.be

BTW BE 0893.747.805

Rek. 001-4851739-69

www.hetbeleefdegenot.be

Colofon

Redactie : Roland Ranson, Bart Madou, Els Durnez

Werkten ook mee: Chris Rachel Spatz, Muriel Reyserhove

Kaft: Rika Van Dycke

Vormgeving: Bart Madou

Foto's: Rika Van Dycke, Chris Rachel Spatz, Bart Madou

Toverberg verschijnt 4x per jaar, bij het begin van elk jaargetijde en wordt elektronisch verspreid aan de belangstellenden.

Een abonnement op een gedrukte versie nemen kan door lid te worden van Het Beleefde Genot v.z.w.

Afzonderlijke nummers: 5 €

De auteurs zijn verantwoordelijk voor hun bijdragen.

Kopiëren of citeren is toegelaten, mits bronvermelding.

Inhoudsopgave

Woord vooraf	3
Dichter bij ons: Rika Van Dycke	4
Rika Van Dycke en Staf De Wilde	9
Fragment op zich: Marc Elchardus	13
Het drama van de democratie	14
Ici Paris	15
Who's afraid of Virginia Woolf?	21
Beleefd	24
Rothko - gedicht	25
Te beleven	26
Site seeing:	28
Het verre land dichtbij - gedicht	30
Leesgroep	31
Mijn favoriete boek: Roland Ranson	34

Woord vooraf

"What do we live for, if it is not to make life less difficult for each other?"

(Dorothea Brooke in 'Middlemarch' (1871) van George Elliot)

Beste lezer,

Waarvoor leven we? Die vraag overvalt mij evengoed als zij u overvalt, neem ik aan. En eerlijk gezegd, een kwestie waarover filosofen zich al meer dan 2500 jaar het hoofd breken durf ik evenmin vlug, vlug in een 'Woord vooraf' behandelen, laat staan beantwoorden. Nochtans, de vraag is even pertinent als het leven zelf. In mijn zoektocht naar een antwoord zou ik wellicht stoten op begrippen als de andere, of nog beter de Andere, zelfoverschrijding en misschien zelfs het schone. Leven voor het schone? Het schone, waar dan ook, zelfs in het kleine, waarom niet? De kern van alle dingen is immers stil en eindeloos. Klein en stil is ook onze Toverberg. Maar wie had drie jaar geleden durven denken dat hier vandaag het 10de nummer voor u zou liggen? Wij alleszins niet (al hebben we dat wel stiekem gehoopt) en -noblesse oblige - dit 10de nummer is ook wel een beetje een feestnummer, dus iets dikker dan gewoonlijk.

Wij openen met een hartelijk gesprek met kunstenaressen Rika Van Dycke, ontwerpster van onze kaft. Enkele van haar frêle zeefdrukken vol vrouwelijkheid inspireerden Staf De Wilde tot poëzie pur sang. Een paar foto's en twee gedichten illustreren dit.

Met Chris Spatz belanden wij dan weer in Parijs, en wel op die plaatsen waar Emile Zola een groot deel van zijn proza schreef, maar hij deed meer dan dat.

Wij hebben De dramademocratie van Mark Elchardus ook nog eens boven gehaald, voorwaar nog altijd actueel. Maar drama heeft twee betekenissen en precies hier moet ik vaststellen dat wat wij vandaag democratie noemen een drama geworden is. Waarom, dat leest u na het fragment van Elchardus.

Ook vindt u de laatste bijdrage over Virginia Woolf van de hand van Muriel Reyserhove. over de 'leesbaarheid' van Woolf in de 21e eeuw, en een vriendelijke duw in de rug bij wie nog te zeer wordt afgeschrikt door het 'canonieke' van Woolf. Zij doet dat aan de hand van Orlando, een sleutelroman in het oeuvre van Woolf.

In onze zoektocht naar het Egidiuslied zijn wij op een bijzonder fraaie site over Middelnederlandse literatuur terechtgekomen. Lees niet alleen de bespreking maar neem de tijd om die site eens rustig te bekijken.

En ja, een bezoekje aan dat wonderbare dorpje Watou behoorde dit jaar opnieuw tot de geplogenheden van de voorbije zomer, het inspireerde mij tot een poëtisch verslag. Dat ik net ervoor Eliots Waste land in de prachtige vertaling van Paul Claes gelezen had, merk je alvast aan de eerste regel.

En wat hebben we nog beleefd dankzij Het Beleefde Genot? Opnieuw een erg geslaagd literair salon over een heel kleurrijke figuur, Lorenzo Da Ponte, dit dankzij het elan en de kundigheid van Jan Vandekerckhove.

En wat valt er in de nabije toekomst nog te genieten? Een pak interessante activiteiten: een lezing over de Heilige Jacobus en zijn Camino, een retrospectieve Federico Fellini en een huldiging van één van onze meest productieve Vlaamse schrijvers, Gaston Durnez. Wie de lezing in maart over Thomas Mann miste, die kan in november terecht in het boekencafé InZicht te Brugge. Verder begint voor de leesgroep in Zedelgem het nieuwe seizoen, maar Roland Ranson raadt ons alvast aan om nog vlug even met Kafka naar het strand te gaan. Hij voegde meteen ook de daad bij het woord.

Opnieuw veel leesplezier!

Bart Madou

Dichter bij ons: RIKA VAN DYCKE

"Eindelijk erkenning voor iemand die in alle bescheidenheid een vakmanschap heeft verworven: subtiel en virtuoos - verstilling om stil bij te blijven staan terwijl het onweert in je hoofd of omgekeerd een weemoed jou bevangt, een verlangen dat reikt naar een vermoede overkant."

Een reactie van een bewonderaar van het werk van Rika Van Dycke op de site van de Canvascollectie(www.canvascollectie.be)

Voor zover ik mij herinner ben je niet van hier? Waar ben je geboren?

Ik ben in Brugge geboren op 24 juli 1948.

Maar mijn voorouders hebben hier wel gewoond. Al in 1648 huwde een van mijn rechtstreekse voorvaders in Zedelgem. Ik ben dus teruggekeerd naar mijn roots, maar pas sinds 2004.

Rond 1775 zijn de Van Dyckes dan uitgeweken naar Lissewege waar ook ik mijn eerste levensjaren heb doorgebracht. Dan begon de omzwerving. Vader was onderwijzer, dus wij volgden hem naar Zeebrugge waar ik mooie jeugdjaren beleefde. Daarna, in 1963, ging het naar Wenduine waar vader schoolhoofd werd.

Was er in je jeugd al iets van een artistieke microbe te bespeuren?

Eigenlijk kom ik niet uit een artistiek milieu, hoewel er in elke familie wel iemand is die met kunst bezig is. Mijn vader, maar vooral zijn broers, mijn ooms dus, konden eigenlijk wel goed tekenen. Ik had ook nog een tante non die kunstig bezig was. Dat zal dan wel, onbewust natuurlijk, zijn invloed gehad hebben.

Wanneer is het bij jou allemaal begonnen?

Na drie jaar moderne humaniora aan het St.-Andreasinstituut te Brugge werd via het PMS mijn teken-talent (?) ontdekt. Er werd mij een kunstrichting voorgesteld en dat zag ik zelf wel zitten. Zo schakelde ik over naar de kunsthumaniora van het Technisch Instituut Heilige Familie Brugge beter bekend als de Maricolen. Dat is het eigenlijke begin geweest.

Zagen je ouders dat ook zitten?

Ja zeker, mijn vader zag mij op termijn, dus na de kunsthumaniora, al als regentes plastische kunsten. Maar van dat regentaat is helemaal niets terechtgekomen. Het eerste jaar viel danig tegen zodat ik uiteindelijk naar Sint - Lucas in Gent ben vertrokken om er een A1 - opleiding grafiek te volgen.

Hoe lang heeft die opleiding geduurd?

Drie jaar, intussen is het al vier jaar geworden en de afdeling Grafiek is nu ook al opgedeeld in verschillende richtingen. Toen bestond de afdeling grafiek uit: diep-

druk (etsen), hoogdruk (houtgravure en lino) en vlakdruk (lithografie)

Herinner je nog je eerste werk?

Al in de Maricolen had ik wel eens een werkje waarmee ik iemand kon bekoren.

Mijn eerste werk in Sint - Lucas bestond erin een eerste blad uit mijn dagboek te ontwerpen waarin al mijn persoonlijke gegevens verwerkt zaten. Een hele opdracht uiteindelijk, maar ik voelde dat ik goed zat.

Met mijn eerste lithografieën en houtgravures exposeerde ik n.a.v. de zomertentoonstelling in Wenduine samen met plaatselijke kunstenaars.

En na Sint-Lucas?

Ik heb een tijdje zelfstandig gewerkt en o.a. losse opdrachten uitgevoerd voor Arno Brys. Dan ben ik getrouwd, er kwamen twee dochters en met veel plezier kweet ik mij van de taak van huisvrouw. Uiteindelijk kwamen we in 1986 in Brugge terecht. Na die periode van inactiviteit op kunstgebied nam ik de draad weer op n.a.v. een opdracht voor bekenden uit Nederland: de levensloop van hun vader uitbeelden die vijftig werd. Het kostte mij bloed, zweet en tranen om weer op dreef te komen, maar uiteindelijk is het een mooie pentekening geworden. De man was verrukt.

En zo had je weer de microbe te pakken....

Ja zo kun je het wel zeggen.

Roland, mijn man, spoorde mij bovendien aan om weer actiever met kunst bezig te zijn. Dus ik schreef mij in voor de deeltijdse kunstopleiding (DKO) in de academie te Brugge. In het begin besteedde ik daar de hele zaterdag aan, later twee à drie avonden in de week.

Ik koos voor iets wat ik tot dan toe nauwelijks gedaan had, schilderen. In het begin gebruikte ik de felste kleuren, rood, geel, blauw. Zo ontdekte ik iets nieuws van mezelf: tot dan toe was ik overwegend in zwart / wit bezig geweest. Na een zestal jaren was ik uitgeraasd; het viel mij op dat mijn laatste schilderijen meer de soberheid van het grisaille kregen; ik begon ook meer te tekenen in mijn schilderijen. Die evolutie was totaal onbewust. Zo was de cirkel rond, en kwam ik weer terecht bij het grafische.

In 1994 beëindigde ik mijn schildersopleiding en omdat ik thuis nog niet over een atelier beschikte, trok ik naar de Stedelijke Academie voor Schone Kunsten van Eeklo. Een academie vind ik zo belangrijk omdat ik vooral het contact met gelijkgezinden die met kunst bezig zijn zo op prijs stel. Iedereen werkt er op een persoonlijke, eigen manier.

Daar heb ik de tekenafdeling afgemaakt en nu ben ik er bezig met mijn nieuwe passie: zeefdruk.

Waarom Eeklo?

Er wordt hoog opgelopen met die academie, en in de tekenafdeling kwam ik terecht bij Patrick Ysebaert met wie ik in 1971 in Sint – Lucas afstudeerde.

Jarenlang ging ik drie keer per week portrettekenen, schetsen naar levend model en vrij atelier. Nu maak ik deel uit van het zeefdrukatelier van Barbara Verstraete.

Bovendien is de sfeer er uniek, en wordt men er gestimuleerd om het beste van zichzelf te geven.

Je doet dat nu al zo lang zeg je, kan je dan nog altijd bijleren?

Ja, het houdt nooit op. Schetsen naar levend model bv., je moet het blijven doen anders leer je het af. En dat sociaal en artistiek contact, zoals ik al zei, dat vind ik het allerbelangrijkste.

Waar en wanneer heb je het eerst geëxposeerd?

In Wenduine, groepstentoonstellingen, waarover ik het al eerder had. De eerste individuele tentoonstelling had plaats in Sedia in Oostkamp. Die kwam eerder toevallig tot stand omdat iemand had afgezegd.

Van dan af heb ik geregeld geëxposeerd, o.m. in de Cultuurhal in Brugge waar Brugse kunstenaar gratis kunnen exposeren.

Het liefst exposeer ik alleen, maar de twee keren met resp. Aimée Mary (keramiek) en Jozef van Mierlo (beeldhouwwerken) zijn mij heel goed bevallen.

Waar hangen er zoal werken van jou?

Privé is er hier en daar wat werk van mij te vinden.

Het gemeentebestuur van Wenduine kocht indertijd drie houtgravures met als thema de visserij; ook het gemeentebestuur van Moeskroen bezit werk van mij en de drie werken waarmee ik de eerste prijs Frans Dille behaalde werden door het prentenkabinet van de stad Antwerpen aangekocht.

Ja, vertel eens, heb je ook aan wedstrijden deelgenomen, ben je gelauwerd?

Vanaf 1992 ben ik begonnen met mee te doen aan wedstrijden, eerst met mijn schilderijen. Ik won ooit een zilveren medaille in Moeskroen, in Antwerpen behaalde ik een eerste prijs maar meestal gaat het om selecties en eervolle vermeldingen.

De selectie voor de canvascollectie is in die rij toch wel heel belangrijk voor mij.

Over welke prijs ging het in Antwerpen?

Dat was de prijs Frans Dille.

Het is een driejaarlijkse wedstrijd in nauwe samenwerking met het museum Plantin – Moretus / Stedelijk Prentenkabinet. Het doel ervan is de grafische kunsten te promoten en Frans Dille, befaamd Vlaams graficus en oud-leraar aan de academie te Antwerpen eer te bewijzen.

Er wordt vooral aandacht besteed aan techniek en metier en met de bekroning vooral daarvan was ik heel erg tevreden.

En de keuze van één van je werken bij de Canvascollectie heeft ongetwijfeld voldoening geschonken.

Ja dat was iets speciaals, de opzet alleen al: je moest persoonlijk verschijnen voor een jury bestaande uit drie specialisten uit de kunstsector. Je moest dan je werk gedurende een 10- tal minuten toelichten en zo ontstond er dan een dialoog tussen kunstenaar en jury. Je kreeg ook onmiddellijk respons van de juryleden. Ik moest mijn werk (maximum drie) in het PMMK in Oostende voorstellen. Eén werk werd onmiddellijk weerhouden voor de preselectie. Alle geselecteerde werken (voor West-Vlaanderen zo'n 250) werden dan nog eens aan een vijfköppige jury voorgelegd. Die selecteerde er dan in conclaaf 30 werken uit die in Bozar zouden terechtkomen. Twee dagen later kreeg ik een mail dat mijn werk "Schaduw" de tweede selectie had gehaald en in het Paleis voor Schone Kunsten in Brussel zou tentoongesteld worden. (Van de 14000 werken uit de vijf Vlaamse provincies kwamen uiteindelijk 250 werken in Bozar terecht). Mijn werk is ook heel veel bekeken via internet¹.

De Canvascollectie heeft inderdaad iets teweeg gebracht, maar persoonlijk vond ik de appreciatie en de bevestiging dat ik een hedendaagse taal spreek het belangrijkste.

Waar vind je je inspiratie? Welke thematiek vinden wij terug in je kunst?

Het dagelijkse leven zeg maar. Mijn werk gaat altijd over mensen: menselijke interacties en gemoedstoestanden. Mijn werk is wel niet politiek of maatschappelijk geëngageerd, maar eerder humanistisch en expressionistisch, zo je wil. Het wordt wel eens lyrisch – figuratief genoemd. Er worden gemoedstoestanden gesuggereerd, herkenbaar uiteraard, maar met ruimte voor eigen interpretatie. Er is altijd een open einde.

Wat mij opvalt is dat het bijna altijd volledige figuren zijn, van kop tot teen, en ook altijd vrouwen.

Ja die vraag wordt mij vaker gesteld. Een verklaring zou kunnen zijn dat ik uitga van levend model. En de meeste personen die poseren zijn vrouwen. Het komt allicht ook omdat ik zelf een vrouw ben en vanuit mijn vrouw-zijn die verschillende typische vrouwelijke gemoedstoestanden probeer te suggereren. Maar of dit ook werkelijk zo is, daar hebben de toeschouwers het raden en vooral het interpreteren naar.

Geen landschappen bijvoorbeeld, geen abstracte werken ook?

Nee, nooit landschappen, al zou ik mij daaraan wel eens wagen als ik op reis ben, maar dat is dan eerder voor mezelf, een beetje vingeroefening als je wil. Ook geen abstract, al hou ik erg veel van abstracte kunst. Ik zou dat zelf ook wel willen maken, maar het komt er gewoon nooit uit. Ik maak niet het werk dat ik wil maar wat binnenin me zit. Het werk dringt zich aan mij op.

Je hebt nog tentoongesteld met gedichten van Staf De Wilde. Kan literatuur je inspireren?

Staf de Wilde schrijft gedichten bij mijn werk maar niet omgekeerd. Poëzie en literatuur kunnen mij zeker inspireren maar nooit rechtstreeks. Ik vertrek nooit bewust van een passage of een gedicht. In een boek of een gedicht kan ik wel de affiniteit met mijn werk herkennen. Bij Staf is dat soms heel treffend.

Welke van je eigen werken koester je?

Veel kunstenaars zeggen soms dat ze een bepaald werk nooit zouden verkopen. Zelf heb ik dat gevoelen nog nooit gehad, behalve nu misschien. Ik heb een reeks portretten van mijn moeder gemaakt. Zij is vier jaar geleden gestorven. Ik ben uitgegaan van een portret waarop ze nog jong was. Het zijn

¹ Juist geteld 1772 keer op datum van het interview, zie www.canvascollectie.be, Zoek: Van Dycke (bma)

zeefdrukken geworden, laag over laag. Een aantal zijn zo aangrijpend geworden, voor mij althans, dat ik er moeilijk afstand van kan doen. Ze vertrekken bij de uiterlijke vorm en dringen door tot in de diepste kern. Door die lagen blijft alles aanwezig maar zie je de eindgedachte bovenaan en komt de kern als het ware aan de oppervlakte te liggen.

Hoe komt een werk bij jou tot stand? Zit je er lang aan? Verander je er nog veel aan?

Elk werk doorloopt een lang proces vooraleer het af is. Vaak heb ik het concept wel in mijn hoofd, maar eens ik eraan begin, leidt het werk als het ware zijn eigen leven en verdwijnen alle beelden die ik er vooraf over had.

Ik maak veel spontane aan"tekeningen" op losse blaadjes. In mijn atelier waarover ik uiteindelijk beschik, neem ik de vrijheid tekeningen, elementen te citeren, associëren en te combineren zodat er uiteindelijk iets nieuws ontstaat.

Met de techniek van zeefdruk kan je makkelijk herhalen, maar elke herhaling wordt gevarieerd waardoor een nieuw uniek werk ontstaat. Ik maak steeds een reeks (geen serie) met verschillende werken op één thema.

Heb je een lievelingsschilder? Je grote voorbeelden?

Picasso en Rothko. Twee totaal verschillende kunstenaars. Picasso om zijn virtuositeit, zijn tekenkunst en Rothko meer om het abstracte, zijn kleurenintensiteit, de sfeer die ervan uitgaat waaraan in geen enkel naslagwerk recht wordt gedaan.

Verder heb ik grote bewondering voor het werk van Roger Raveel, Andy Warhol Ronny Delrue en ...

Lees je veel? Wat lees je vooral? Wat is de laatste roman die je gelezen hebt?

Een grote lezer zou ik mijzelf niet noemen. Vroeger las ik meer dan nu Ik kijk wel veel in kunstboeken, maar af en toe lees ik toch het één en ander. Vooral psychologische romans trekken mij aan. De laatste roman die ik gelezen heb is 'Ten zuiden van de grens' van Murakami, prachtig geschreven. Het roept een heleboel vragen op waarop je als lezer steeds het antwoord moet vinden. Daarvoor heb ik De Engelenmaker van Stefan Brijs gelezen; ook een geweldig boek. Verder nog Grijs Zien van Philippe Claudel. Uit lectuur van vroeger is mij vooral Woeste Hoogten van Emily Brontë bijgebleven.

Maar ook van Bas Haring, een Nederlands filosoof, Kaas en de evolutietheorie, eigenlijk een jeugdboek kan bij bekoren

De gedichten van Herman de Coninck vind ik prachtig maar ik ben ook een grote fan van Staf de Wilde.

Muziek? Wat is je muzikale voorkeur?

Rock-'n-roll hé. Nog altijd, als ik muziek uit de jaren '60 hoor dan kan ik mijn benen nauwelijks stil houden. Ook jazz, Mathilde Santing bijvoorbeeld, daar hou ik ook wel van. Mijn klassieke voorkeur dat is dan vooral Mozart en Beethoven en dan nog bijna uitsluitend piano.

Heb je andere werkzaamheden? Artistieke of niet?

Inderdaad is er nog iets naast mijn kunst, wat ook met mensen te maken heeft, namelijk stamboomonderzoek. Ik doe dat samen met een familielid. Ik durf zeggen dat ik daar vrij ver in ga en bovendien probeer ik het geheel te visualiseren door het gebruik en verzamelen van beeldmateriaal zoals brieven, foto's. Kortom alles wat het geheel letterlijk illustreert.

Wat staat er nog op stapel? Artistieke plannen?

Ik ben – of ik dat nu wil of niet – voortdurend en overall met kunst bezig.

Ik hoop nog veel kunst te maken en er genoeg aan te beleven. Het is voor mij van groot belang in mijn kunst mijzelf te blijven, wars van alle modes en trends en als ik mag dromen er af en toe bovenuit te stijgen.

Videokunst?

Eerlijk gezegd spreekt mij dat niet zo erg aan, hoewel ik graag toegeef dat er wel mooie video's bestaan. Misschien speelt het toeval hier (en zeker in computerkunst) een wat te grote rol. Toeval speelt wel mee bij het maken van kunst, maar je moet dan vooral creatief met die toevalligheden kunnen omgaan en ze gebruiken in het proces van de totstandkoming. Maar in die computerprints zit er naar mijn mening eerder effectbejag.

Kan kunst de wereld veranderen?

Als ik bezig ben met kunst heb ik de indruk een beter mens te worden. Ik kan uiteraard alleen spreken voor mezelf.

RIKA VAN DYCKE ° Brugge 24 07 48 Kezelbergstraat 1 8210 Zedelgem Gehuwd met Roland Ranson, twee dochters	
1971	A1 grafiek St.-Lucas Gent
1993	Getuigschrift dko (schilderkunst) Stedelijke Academie voor Schone Kunsten Brugge
2002	Getuigschrift sg dko en laureaatschap tekenkunst Academie voor Schone Kunsten Eeklo
Prijzen en selecties	
1992	Festival international des arts plastiques et graphiques: "prix du Rotary-Club" de Mouscron avec médaille d'argent
1992	1ste vijfjaarlijkse schildersprijs der gemeente Lint: selectie + eervolle vermelding
1993	8 ^{ste} grote prijs voor schilderkunst Alfons Blomme: selectie
1993	9 ^{de} prijs voor schilderkunst Boechout: selectie
1993	Anto Diez prijs voor schilderkunst: selectie
1994	Festival des arts plastiques et graphiques Mouscron: selectie
1997	Stad Ronse: prijs plastische kunsten discipline tekenkunst: selectie
2000	Kunstsalon Sant 2000: selectie
2000	Stad Ronse: prijs plastische kunsten discipline tekenkunst: selectie
2000	Prijs Frans Dille Museum Plantin-Moretus / stedelijk prentenkabinet Antwerpen: selectie
2001	Prijs voor beeldende kunsten van de stad Harelbeke: tekenkunst en grafiek: selectie
2002	Kunstsalon Sant 2002: selectie
2002	Prijs van de stad Ninove voor beeldende kunsten 2002 discipline tekenen en grafiek: eervolle vermelding
2003	Prijs Frans Dille 2003: 1 ^{ste} prijs
2004	Kunstsalon Sant 2004: selectie
2008	Prijs voor beeldende kunsten van de stad Harelbeke: tekenkunst en grafiek: selectie
2008	Canvascollectie: selectie met werk in Bozar Brussel
2008	Kunstsalon Sant 2008: selectie

Werk aangekocht in 2003 door Stad Antwerpen: Museum Plantin-Moretus en Stedelijk Prentenkabinet

Interview: Bart Madou.

celdeling

*van op hun heuvel staarden de schaduwen
hun verblekende schimmen na:
wie werd verlaten
door wie moest verlaten?*

*hoe vaak herhaalt zich deze deling,
lopen lichamen uit hun schaduw weg?*

*we staren na en we blijven
onze schouders draaien
alsof een hand ons tegenhoudt
en een oog ons uitdrijft:*

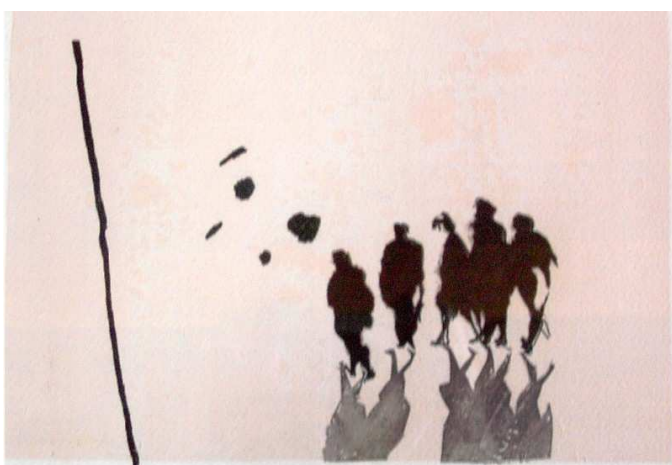
*lag er een tuin achter de heuvel
met bomen van verboden oogst,
worden de schaduwen geworpen
door de vlammen van een zwaard?*

*of staart elk van ons een goede vader na,
hoog als een gedenksteen en donker
als een poort die open bleef?*

*de schaduwen jagen hun schimmen
voort – ze aarzelen, ze gaan: hoe langer
de afstand hoe meer ze daarboven
als duistere beelden staan*

*en hoe luider in de hoofden
dit gefluister: er is geen thuiskomst
zonder afscheid*

staf de wilde

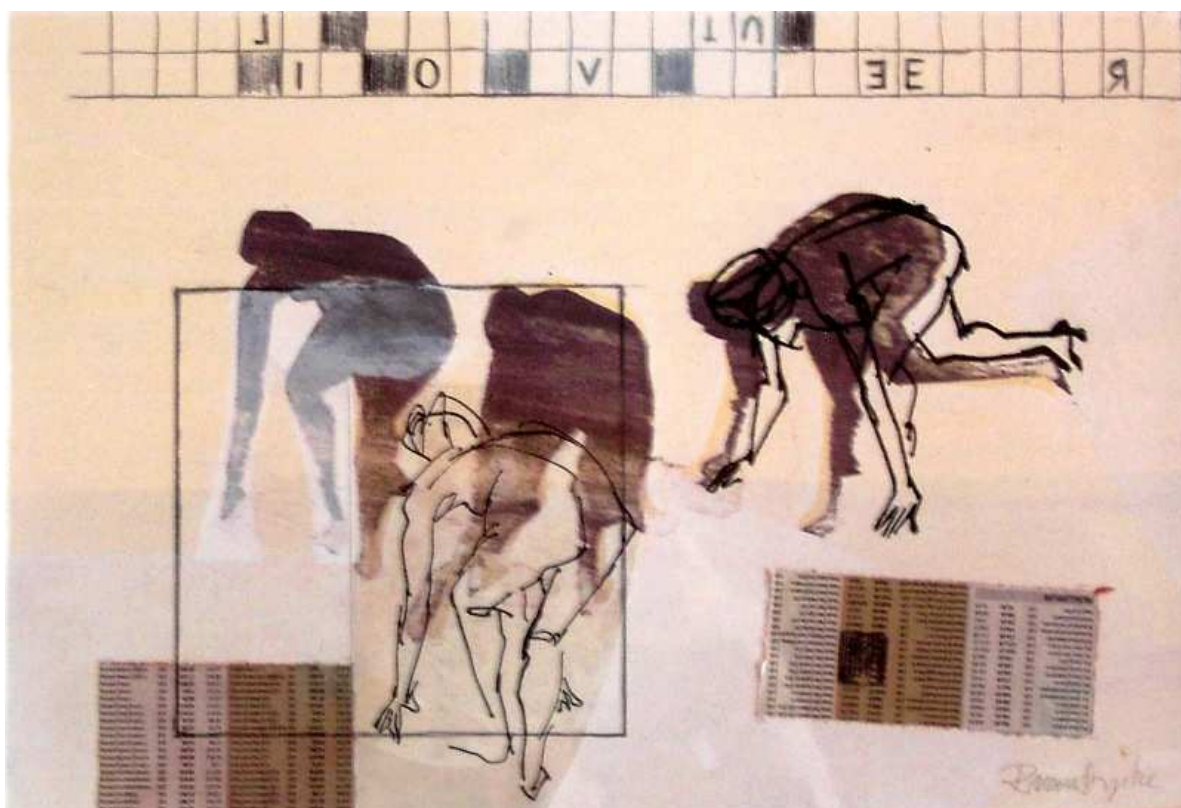
Rika Van Dyck
De geur van je huid
Nevel
Migratie
(drie zeefdrukken 40 x 44 cm)

Rika Van Dycke, Reeks portretten
Zeefdrukken 25 x 32 cm

Rika Van Dycke, *Evolutie 3* (tekening 40 x 50 cm)

Rika Van Dycke, *Schaduw*, zeefdruk 4° x 44 cm – selectie Canvascollectie

Sanhedrin

*ze vergaderen hologig
in de buik van een vulkaan*

*schaduwen tegen een wandtapijt
van vlammen, de gele die hun gif
neerslaan in je keel*

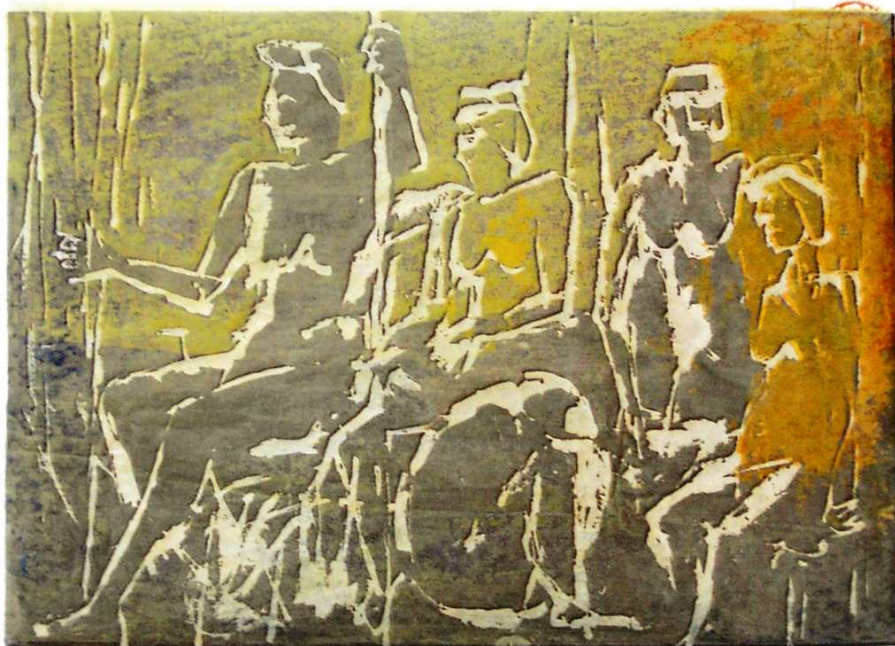
*vrees hun oordeel, eer hun zwijgen
het roerloze van hun staf: weldra
zal hij stampen en waar op aarde
zal je nog wonen, banneling*

*na de nevel van steengruis
en zwavel, de stalen pin
in je schedel: jij, vleermuis
op een staldeur, klappend
met één vleugel, wie*

is zo sierlijk als de verliezer?

*wie vreest hun oordeel, eert voorlopig
hun hologig zwijgen zolang
ze zetelen, rechters verborgen
in de buik van een vulkaan?*

staf de wilde

Rika Van Dycke, Sanhedrin (zeefdruk, 50 x 50 cm)

“Fragment op zich”

Uit Marc Elchardus , ‘De dramademocratie’

“Er is een hemelsbreed verschil tussen de interpretaties van de vertrouwenscrisis die in de pers en het intellectuele debat zijn opgedoken en de resultaten van de wat tragere sociologische analyse. De vertrouwenscrisis, zo blijkt uit de analyse, is het gevolg van hoofdzakelijk vier ontwikkelingen. Heel belangrijk is de groeiende invloed van de media en van de dualisering van het medialandschap in publieke en commerciële zenders. Wie veel televisie kijkt en vooral wie een voorkeur heeft voor commerciële zenders, voelt zich onbehaaglijk en onveilig, en staat daarom wantrouwig tegenover de instellingen. Wie afhaakt van een levensbeschouwelijke overtuiging en vooral wie bewust levensbeschouwelijk onverschillig wordt, koestert veel maatschappelijk wantrouwen. De laaggeschoolden voelen zich onbehaaglijk en staan daarom wantrouwig tegenover de instellingen.

Gen. Dat onbehagen blijkt het gevolg te zijn van de kennismaatschappij die, ook in het alledaagse leven, een beroep doet op een grote vaardigheid in het verwerven en het gebruiken van informatie. Dat is frustrerend voor wie die vaardigheid niet bezit. Verder wordt het wantrouwen ook, weliswaar in mindere mate, aangewakkerd door de opkomst en de crisis van de verzorgingsstaat. Ontkerkelijking en geloofsafval maken de mensen veeleisender. De verzorgingsstaat heeft hun inmiddels geleerd de overheid en de politiek verantwoordelijk te stellen voor hun frustraties als de werkelijkheid niet aan hun hoge verwachtingen beantwoordt. Kortom, de gesecculariseerde kennis- en mediamatschappij lijkt haast onvermijdelijk een erg wantrouwige samenleving.

Met de mogelijke uitzondering van de rol van de media dook geen van die factoren op in de wijze waarop de vertrouwenscrisis publiek werd besproken naar aanleiding van de zaak Dutroux of een van de talrijke schandalen en crisissen die in de loop van de jaren 90 in dit land zijn opgedoken. De gangbare opvattingen en de veronderstellingen over de aard van de samenleving en het menselijk gedrag, waarop we terugvallen als we snel een crisis moeten interpreteren, laten het afweten. Zij bieden houvast noch kompas. Die vaststelling was de aanleiding voor het schrijven van dit essay.

De centrale stelling die ik in dit boek verdedig, is dat sterk gemediatiseerde en bijzonder mediagenieke crisissen zoals ‘de moord op de veterinaire keurder Van Noppen’, ‘Agusta’, ‘de ontsnapping van Dutroux’, ‘de dood van Semira Adamu’ en ‘de kippen met dioxine’ symptomen en voorstellingen zijn van een onderliggende vertrouwenscrisis. Deze laatste is, op haar beurt, een gevolg van onverwerkte maatschappelijke veranderingen. In dit essay streef ik drie doelstellingen na: inzicht verwerven in de wijze waarop de hedendaagse samenleving haar wantrouwen aanschouwelijk, dramaturgisch voorstelt, de onverwerkte veranderingen die tot wantrouwen leiden beter identificeren, en nadenken over de vraag hoe we ons aan die veranderingen kunnen aanpassen.”

Marc Elchardus, De dramademocratie, 208 blz., Uitg. Lannoo, Tielt - ISBN: 90-209-5072-X

“Horen, zien en schrijven”

“Dat is wat mensen het eerste verliezen zodra hun bestaan wankelt, het vermogen om iets van meer kanten te bekijken”

(Arthur Japin in ‘De overgave’)

Het drama van de democratie

"In de massademocratie regeert de middelmatigheid" (John Stuart Mill)

Na de val van de Berlijnse muur liet Leonard Bernstein bij de eerste uitvoering van Beethovens Negende in het pas verenigde Berlijn het koor "Freiheit schöner Götterfunken" zingen. De eerste versie van Friedrich Schillers Ode an die Freude was inderdaad een Ode an die Freiheit, en begon met "Freiheit schöner Götterfunken" wat hij dan later wijzigde in "Freude schöner Götterfunken". Schiller dacht dat de tijd nog niet rijp was, nochtans...

Vrijheid, het grote kenmerk van de democratie! Geen enkele staatsvorm legt er zoveel nadruk op, maar welke vrijheid in welke democratie?

Laat mij vooraf duidelijk zijn, van alle regeringsvormen is de democratie nog altijd de minst slechte, waarmee ik mij dus aansluit bij Winston Churchill (*Democracy is the worst form of government, except for all those other forms that have been tried from time to time*). In een democratie zijn de politieke machten verdeeld, zijn kerk en staat gescheiden en onderschrijft de grondwet de universele mensenrechten. Het is de enige staatsvorm waar politieke willekeur en religieus fanatisme niet aanwezig zijn en waar de burgers vrij zijn.

Tot hier de theorie. Maar hoe democratisch is de democratie nog? En is de democratie ooit wel democratisch geweest? Het Griekse model, waarop wij ons zo graag beroepen, was een lachertje, het Amerikaanse model van Thomas Jefferson (Declaration of Independence) was dat evenzeer, was bijvoorbeeld een gruwelijke werkelijkheid voor de Indianen, al waren zij zoals wij weten ook geen lammetjes als het er op aankwam. Je moet maar eens Arthur Japins indringende roman *De Overgave* lezen.

Schillers literaire broer, Goethe, verlicht Europeër par excellence, was nog gevleid door Jeffersons zinnen als "*We hold these truth to be self-evident, that all men are created equal*" wat hem inspireerde tot lyrische oden die begonnen met "*Amerika du hast es besser*". Was Europa niet geslaagd in zijn roeping, dan zou Amerika die rol moeten overnemen, zo dacht Goethe erover. Dat dacht Alexis de Tocqueville eveneens, maar hij wou het voor alle zekerheid toch even ter plaatse gaan bekijken. Tot zijn grote ontsteltenis, zo bleek al gauw, want wat hij zag was noch min noch meer de tirannie van de meerderheid.

"Ik zie dan voor me een ontelbare massa van in alle aspecten gelijke mensen, die heel egoïstisch bezig zijn met het rusteloos najagen van hun onbeduidende burgerlijke genoegens waar zij hun hart op gezet hebben. Ieder op zich vormt een eigen wereldje waarbuiten het lot der anderen zich voltrekt: zijn gezin en zijn kennissen betekenen voor hem de mensheid... Zijn bestaan wordt begrensd door eigen persoon en belangen." Tocqueville in 1835.

Een ontelbare massa van gelijke mensen. En deze massa van gelijke mensen zou dan kunnen beschikken over een ongelimiteerde vrijheid. Absolute vrijheid, het staat gelijk met absolute chaos. Opnieuw: over welke vrijheid gaat het hier? Want hoe uiterst gevaarlijk is politieke vrijheid niet in een maatschappij die elke vorm van geestelijke vrijheid schuwt? En hoe vrij zijn wij nog als wij van 's morgens tot 's avonds en zelfs 's nachts in de ban zijn van de media met hun celebrity-cultuur, de reclame, kortom de markt? Op een schabouwelijke manier werden de edelste namen over de onedelste delen van deze marktmechanismen gelegd: cultuur staat nu voor elke mogelijke menselijke activiteit, men spreekt over de burger waar het in feite over de consument gaat en schrijft er dan manifesten over.

Als het neoliberale marktsysteem ergens in geslaagd is dan is het wel om de burgers tot louter consumenten te herleiden, ze tot een zodanige passieve consumptie te brengen dat ze van langsom meer zelfdestructief gedrag gaan vertonen, er voor te zorgen dat de middelmatigheid regeert en dat iedereen verdwijnt in de grijsheid van een voorgekauwde collectieve middelmatigheid. En misschien nog het meest subversieve raffinement: het neoliberalisme schenkt de "consumenten" de illusie dat ze allemaal vrij zijn, vrije individuen zelfs, die volkomen vrij kunnen handelen. Vrijheid en gelijkheid, het summum van democratie! Edoch, dit is niet de ware democratie. Als je goed kijkt zul je merken dat hier de tirannie van het getal en de tirannie van de publieke opinie zonder opinie regeren.

Het getal is immers overall aanwezig, van kijkcijfers tot groeicijfers, van aantal leerlingen en diploma's tot aantal weken in de top 10 (en ik heb het nu even over literaire (?) werken).

"Die Menge, das ist stets der Unsinn, Verstand ist nur bei wenigen gewesen." Van dezelfde man die van Freiheit Freude maakte. Het getal vulgariseert met één zweepslag ons hele

waardesysteem, maakt cultuur met de grond gelijk (met de klemtoon op gelijk en in de wetenschap dat de grond laag is) en dat, beste lezers, in naam van het democratiseringsbegin-sel!

Zelfs als ik nog geen cultuurpessimist was, ik zou het meteen worden.

Ik besef wel, dit is eerder een persoonlijk opiniestuk dan een voorbeeld van essay waar ik met argumenten mijn stellingen onderbouw. Tijd en ruimte ontbreken echter want zoals Milan Kundera ooit opmerkte over de roman, geldt ook hier dat de zaken gecompliceerder zijn dan men wel denkt.

Bart Madou

Ici Paris

EMILE ZOLA: Een nieuwe opdracht

Ik ben op 'message', in dienst van Parijs Retour. Het boek ligt op mijn schoot, ik laat de bladen als een waaier openvallen. Mijn oog valt op... Net als Maupassant is Zola dol op honden... Omwille van 'Pimpin' en in dierbare herinnering aan Kafka, mijn grote schat, zonder wie mijn leven nooit meer zal zijn zoals weleer, start ik deze reis met Zola. Het is misschien ver gezocht maar het is een leuke overeenkomst: zijn initialen zijn de initialen (van de laatste letter) van mijn voor- en familienaam. Namen met een 'z' hebben me altijd geïntregeerd.

Emile Zola
ChristianE Spatz

Ik begin te lezen op pagina 191 en merk dat Zola gestorven is op een ouderdom, waarvan ik slechts anderhalf jaar verwijderd ben. Hij overspoelt de bereidwillige lezer met een oeuvre waarvan de omvang getuigt van een intens scheppend verlangen. Een drang die hij kanaliseert via een natura-

listische benadering, wat hem bij zijn tijdsgenoten niet altijd in dank wordt afgenomen. Lees het maar na in het boek van Van Loo waar woorden als 'episch varken' uit de mond van Barrès en 'grote strontjager' (Daudet) nu niet bepaald vleidend zijn. Zola's literatuur getuigt immers van een turbulente expressiviteit.

Het is bloedheet als ik in het Gare du Nord aankom. Bonjour Paris, ik ga je weer ontrafelen, me inbedden, ploeteren in je ingewanden. 'Le ventre de Paris', neem me niet kwalijk, cher Emile, had je niet beter van 'Les ventres de Paris' gesproken, want deze stad heeft vele gezichten, dus ook evenveel buiken. Eerst koop ik een carte orange, de roltrap naar beneden doet het niet en het is bijna een half uur aanschuiven aan het loket. Terug naar boven. Ik wil de bus nemen, die stopt voor het hotelletje, dan moet ik verder met mijn valiesje geen metrotrappen doen. Het is opmerkelijk vuil rondom het station, straten zijn opengebrouwen, de bushalte is verlegd, de bus komt niet daar waar het is aangegeven, niemand kan me informeren. Dan toch maar met de metro, terug via de roltrap die in gebreke blijft. Letterlijk de buik van Parijs induikelend. Bezweet kom ik aan in mijn vertrouwde hotelletje. Even vlug oprispen en driekwart uur later zit ik te genieten van een heerlijke Japanse maaltijd in Tokyotori in Rue Monsieur le Prince (metro Odéon). De bazin herkent me, begroet me en vraagt of ik de volgende keer een doosje Leonidas pralines kan meebrengen, als het niet te warm is natuurlijk, in ruil voor een maaltijd. Als afsluiter van een gezonde en goedkope

maaltijd, flaneer ik naar koffiebar Malongo in St. André des Arts, mijn vaste stek om mijn dagboek te schrijven. Het is een plaats die inspirerend werkt. Twee vrouwen en een man werken op de laptop, sommigen zitten te lezen, nog iemand zit met de hand te schrijven. Ik stel een plan op om zo effectief mogelijk in de sporen van de 45 bladzijden Zola in Parijs Retour te lopen.

Bertrand Delanoë
Maire de Paris
et
Jacques Boutault
Maire du 2ème arrondissement
*vous prie de bien vouloir assister à la cérémonie
au cours de laquelle sera dévoilée
la plaque commémorative rappelant la publication de
« 'J'accuse' » d'Emile Zola
sur la façade de l'immeuble 142 rue Montmartre a
Paris 2ème
ayant abrité les bureaux du journal L'Aurore
le jeudi 6 juillet 2006 a 11 heures 15*

Langs gevels die spreken.

Rue Saint-Joseph nummer 10. Hier begint het voor de kleine Emile. Het is een smalle straat. Wanneer ik zijn geboortehuis fotografeer, hangt een mooie, jonge priester door het raam. Ik wil wat aanduiden in Bart zijn boek, doe dit uit eerbied met een potlood, maar kan het helaas niet vinden. Op de hoek is een zaak van vulpennen. Dan maar een nieuw potlood kopen. De winkel is echter dicht. Ernaast is

een schoenmaker. Een mooie man werkt in het leuke winkeltje dat boordevol sleutels en materiaal hangt. Op mijn vraag waar ik alsnog in de buurt aan een potlood geraak, kijkt hij me even aan, grijpt in een pot die op de toonbank staat, slijpt puntig wat hij eruit vist en reikt me met een glimlach een potlood aan. Ik bedank hem, 'au nom de Zola', eraan toevoegend. 'Zola', zegt hij op hoge toon. 'Weet u dat hier morgen een plakkaat van Zola wordt onthuld?' Hij trekt een schuif open, rommelt er wat in en geeft me zijn uitnodiging. Ik geef toe dat ik er even stil van word en denk aan de woorden van George Sand: Moedeloosheid overvalt ons alleen dan wanneer we niet langer op het toeval kunnen rekenen. Leve de synchroniciteit der dingen. Het doet vaak mijn bloed sneller stromen. De volgende dag sta ik natuurlijk stipt op tijd ter plaatse. De straat is afgezet, bussen worden omgeleid, een televisieploeg en fotografen zoeken de beste opnamehoek. Er staan een tachtigtal stoelen. Met mijn invitatie in de hand, en me bewust van het feit dat ik misschien op dat moment van alle genodigden het meest bezig ben met het leven van Zola, installeer ik me. Vrijwel stipt op het voorziene uur houden respectievelijk de twee burgervaders en een advocaat een speech. Vooral de woorden van Delanoë raken me diep. Ze zijn heel politiek getint en betrokken op de huidige 'sans papiers'. Maar wat een gave van het woord heeft die man. Il 'parle par coeur', een uitdrukking die ik treffender en mooier vind dan zeggen dat hij het van buiten of uit het hoofd doet. Tranen komen in mijn ogen, lopen zelfs echt over mijn wangen omwille van de inhoud van zijn discours, omwille van de schoonheid van de gekozen woorden, omwille van de passie waarmee hij spreekt.

Ook zijn handen spreken, ik neem een foto. 'Le message de Zola, c'est le message de la conscience... L'histoire de la mémoire... L'humanité est jamais en sécurité autant qu'on a une soufflé de vie...'

Zijn woorden kruipen in mijn vel, spelen in op mijn gemoed, het is alsof ik het Dreyfus drama ter plaatse beleef. Ik moet toegeven dat het de gedifferentieerde wijze van verwoorden is die me het meeste raakt. Wat een eloquentie!

Wat een eer wordt hier bewezen aan Zola. Iets dat ook de Stichting Gerrit Kreveld doet met de uitreiking van de 2-jaarlijkse Emile Zolaprijs, de laatste keer op 8 maart 2006. Het is een bezinnings-en initiatiefcentrum voor een sociale democratie. De achterkleindochter van zowel Zola als Dreyfus worden uitgenodigd onder het plakkaat plaats te nemen op het moment dat het 'gedevoeild' wordt. Camera's flitsen. Iedereen krijgt een mooie uitgave van het politiek pamflet 'J'accuse' (ik vraag er twee extra voor o.a. Bart) dat Zola in 1898 schrijft en dat gepubliceerd wordt op 200.000 exemplaren in L'Aurore. Laten we het belang van Clemenceau, hoofdredacteur van de krant en later eerste minister niet minimaliseren in dit alles. Nochtans is ook hij aanvankelijk overtuigd van de schuld van de legerkapitein. De publicatie van 'J'accuse' betekent een keerpunt in de zaak. De jood Dreyfus wordt beschuldigd van spionage voor het Duitse leger. Antisemitisme ligt mede aan de basis van zijn veroorde-

ling. Vervalste en/of verdwenen bewijsstukken maken dat Alfred Dreyfus verbannen wordt naar het Duivelseiland, in de buurt van Frans Guyana, na een proces voor de Krijgsraad met gesloten deuren, zonder zelfs de aanwezigheid van zijn advocaat. Zijn broer Mathieu kan via bewijsmateriaal aantonen dat commandant Esterhazy de schuldige is. Maar na een blitzproces (twee dagen) wordt deze laatste vrijgesproken. Daarop reageert Zola onmiddellijk via een open brief aan president Félix Faure in de krant L'Aurore. Hij neemt geen blad voor de mond, klaagt hoge legerofficieren aan en eist een proces in alle openheid. Nog geen maand later start het proces, maar het blijft een militair onderonsje.

Zola, die op de tenen van het militair establishment heeft getrapt, komt er bekaaid van af omdat hij de reputatie van het leger en van de republiek heeft durven aanvallen. Een jaar gevangenis en een boete van 3000 Francs zijn het gevolg. Zijn vrienden raden hem aan naar Londen te vluchten, wat hij ook meteen doet en waar hij een jaar zal resideren, dik tegen zijn zin. Een heel spel met vervalste documenten wordt opgevoerd. Op 9 juni 1899 eindigt Dreyfus' verbanning. Maar Zola is al 4 jaar overleden wanneer Dreyfus in 1906 eerherstel krijgt en dat na een soap van een tweede proces voor de krijgsraad in Rennes, een nieuwe veroordeling, een gratie verlening en ten slotte het Hof van Cassatie dat het vonnis van Rennes vernietigt met de eindelijk langverhoopte rehabilitatie. Alfred Dreyfus sterft in 1935.

Tout s' arrange.

Ik haal Parijs Retour boven, mijn 'compagnon de route', wacht een gunstig moment af en vraag danaan de beide achterkleindochters het boek te willen signeren. Ik neem er foto's van. Madame Zola is uiterst charmant en vriendelijk. Ik vertel haar dat ik de volgende dag naar het huis van Zola in Médan ga, een bezoek dat ik eerst niet gepland had daar Bart schrijft dat je de laatste vijf kilometers te voet verder moet, met deze hitte niet echt aantrekkelijk. Maar mijn Vlaamse vriendin Jeanine uit Nanterre (tegen Parijs), heeft voorgesteld er samen met de wagen heen te gaan. Madame Zola maakt er me attent op dat het enkel in het weekend open is en nodigt me uit (in oktober) op de pelgrimstocht naar dit huis, thans een museum. Maar het gelukkige toeval is weer aan mijn zijde. Copine Jeannie heeft het initiatief genomen telefonisch de verantwoordelijke van huize Médan te contacteren (00 1 39 75 35 65 vanuit België Fax 00 1 39 75 59 73). We hebben geluk. In de namiddag is er een groep te gast. Nog een belletje en we weten dat we er mogen bij aansluiten. Alles regelt weer zichzelf. Merci le hasard, merci Jeannine. Ik geef haar ook een exemplaar van J'accuse. We spreken af aan restaurant 'Le congrès' aan Metro Porte Maillot. Het is daar een Parijse drukte op zijn best. Toeterende chauffeurs, mannen in pak die zich haasten om zoveel mogelijk van de lunchpauze te kunnen genieten in hun vertrouwde bistro. Voor wie het wat modester aandoet is er een kraam met sandwiches en panini-broodjes. Een verkeerd geparkeerde auto, weliswaar met een CD plaat belemmert een vlotte passage. Ik vind het oneerlijk dat die geen boete kunnen krijgen. J'accuse, speelt door mijn hoofd. Jeannie reed tot voor een paar maanden ook met zo'n nummerplaat, nu is ze in pensioen. Het is ongeveer een half uurtje rijden. Voor we aan 'une cabane à lapins' komen, zoals Zola zelf zijn stulpje noemt, passeren we het kasteel van Maeterlinck, de enige Belgische Nobelprijswinnaar voor literatuur. Deze Fransschrijvende Gentenaar die de grootste tijd van zijn leven in Frankrijk verblijft is een naaste buur van Emile. De omgeving is ronduit schitterend, heuvelachtig met plots steile, groene wanden. Een schitterende wild-gele bloem fleurt onze aankomst op. Ik neem er een foto van, een liefhebberij die ook Zola beoefende, een nieuw opkomend medium dat hem boeit. Daaraan danken we de foto's in het huis die ons vertellen over het huishoudelijke leven van de familie. We zijn ruim op tijd en gaan beneden aan de Seine, nog een koffie drinken. We ontmoeten er de groep.

Maison d'Emile Zola / Musée Dreyfus

We benaderen het huis langs rijen bomen wiens armen in elkaar grijpen als een verwelkomingsgebaar. Het loverdak als een gotische kathedraal. Vanuit de donkerte onder haar gewelven licht de openheid van de golvende tuin nog meer op. Onze gids, een frêle dame, nodigt ons uit plaats te nemen op de banken voor een eeuwenoude spar, rechts een buste van

een nors uitzijende Zola. Ze moet af en toe haar uitleg onderbreken voor de trein die beneden voorbijraast. Een eb en vloed van zinderend geluid. Het huis is een amalgaam van vormen en stijlen, onder verschillende dakbedekkingen. In het midden het oorspronkelijke huis. De ene kant een zeshoekig gebouw waar Zola biljart met zijn vrienden die vaak op bezoek komen, de andere kant een blokvormig gebouw met boven een enorm raam met twaalf vensters. In die bovenruimte schrijft hij elke dag. Met de opbrengst van zijn romans breidt hij huize Médan uit. Gedurende 24 jaar zal hij er het gros van zijn oeuvre schrijven met o.a. 'Une page d'amour', een titel die tot mijn verbeelding spreekt. We gaan het huis binnen langs een langwerpige gebouw, nog een aanbouw. Er hangen karikaturen van Zola. Zola faisant le paon Le pilouri (les esclaves sont attaché au pilouri, punit par le fouet) 'La pendule noire' geeft 13 uur aan, tijd voor le déjeuner in huize Zola. Emile en Alexandrine zitten aan tafel. Ondanks de warmte is het koel in de salle à manger. Delftse tegeltjes, waarvan zelfs een fries tot tegen het plafond, dragen bij tot deze behaaglijkheid. De muren zijn bekleed met een imitatie leren bekleding uit Cordoba (zoals een originele te zien is in het Plantin Moretusmuseum te Antwerpen). Gekleurd glas in lood tempert het licht. Zijn hand reikt naar een verzilverde drinktas, of is het echt zilver? Tussen een overdaad aan leuke hebbedingetjes, hier en daar op de kop getikt tijdens antiquarische zoektochten, nuttigen ze in stilte het maal. 's Avonds gaat het er luidruchtiger aan toe. Vrienden zijn verzameld rond het groene laken in de biljartzaal. 'Les soirées de Médan' getuigen daarvan. Ze bewegen over de vloer van mozaïek, (die nu een enorme breuk vertoont, van de deur tot de haard) en verschuiven de nummers, telkens ze een goede stoot hebben gemaakt. Gekleurde glasramen met natuurmotieven lijken de tuin tot binnen deze ruimte te brengen. Een pauw waaiert zijn glazen staart uit 'sans aucune gêne'. Op zwoele avonden gaat men varen op de Seine, die in zijn achtertuin ligt. Het schuitje krijgt de naam Nana, zoals de titel van een van zijn werken. Het eilandje aan de overkant is een pleisterplaats. Maar ook op winteravonden als de haard brandt in de speelzaal viert gezelligheid onder de vrienden hoogtij. De dag van Emile is evenwel strikt gestructureerd. Nulla dies sine linea, zijn blik blijft af en toe hangen op zijn lijfspreuk die in zijn werkkamer hangt. 'Pas un jour sans une ligne'. Hij werkt met schema's en fiches waarop al de personages uit zijn romans volledig staan uitgewerkt. Hij ordent ze in een klasseur onder de vorm van een accordeon. Om een roman te schrijven, moet hij alleen alles nog in elkaar steken. Hij pent in de grote bovenkamer, waar hij ongestoord kan werken en waar in de winter zijn voeten verwarmd worden door het ingenieuze rooster dat zich onder zijn schrijftafel bevindt. Ook in de badkamer waar vloer, wanden en zelfs plafond betegeld zijn, is er een ingenieus systeem om de handdoeken te verwarmen. Hij ontspant zich in de grote roodkoperen badkuip waarboven in dezelfde kleur en identiek materiaal een verwarmingstoestel hangt. De marron glacé gekleurde muren van de slaapkamer zijn getuige van Zola in rust. Zijn hand, moe van het schrijven ligt op het laken, dat van goede kwaliteit is want madame Zola haar 'dada' is nu eenmaal alles wat met linnen te maken heeft. Ik wandel terug naar zijn werkkamer waar in een glazen kast een bronzen afgietsel ligt van zijn hand, de poriën zijn zelfs zichtbaar. Zijn zonnebril, zijn pennen. De boekenkast met schilden en wapens. In de hal zet ik even mijn voet op de oorspronkelijke trap, ik hoor hem kraken wanneer Zola hem beklimt. Nu is er een nieuwe trap, het huis werd gedurende jaren gebruikt als home voor verlaten kinderen. Maar keren we terug naar 1888. Ondertussen maakt Alexandrine, zijn vrouw, zelf haar klederen en heeft ook haar eigen werkterrein, de linnenkamer. Het werk wordt echter te veel en ze besluit een linnenmeisje aan te nemen. Jeanne Rozerot is 21 als ze in de meimaand in dienst komt. Twee seizoenen later is ze de maîtresse van de heer des huizes. Twee kinderen, Denise en Jacques worden

Madame Zola Biographie

uit deze relatie geboren. Alexandrine is zo naïef niets door te hebben tot ze een anonieme brief ontvangt die haar 'au courant' brengt. Is ze er aanvankelijk kapot van, toch gaat haar huwelijk er niet aan stuk. Er wordt een 'modus vivendi' gevonden. In de namiddag fietst Zola naar Jeanne en de kinderen die in Verneuil wonen. Het rijwiel is onderdeel van het museum. De 'présence' in zijn tweede menage wordt keurig ingepast in de gedisciplineerde dagindeling. Nog straffer is dat Alexandrine na de dood van Emile alles in het werk zal stellen om 'coûte que coûte', en er ook in slaagt, de kinderen de naam Zola te geven. Misschien staat ze zo mild tegenover deze situatie omdat ze zelf als meisje een kind heeft gebaard, dat weliswaar zeer jong gestorven is. Alexandrine en Emile hebben geen kinderen. Titels als 'Lettres à Jeanne Rozerot 1892-1902' en 'Madame Zola' zijn intimistische literatuur in verband met deze kiese kwestie. Enkele kamers zijn gewijd aan L'affaire Dreyfus. In de kelder getuigt 'Pimpin' die op foto's vaak te zien is op schoot van Emile over het leven in Maison Zola. Terug buiten bedenk ik dat het nog niet zo gek is als je de laatste kilometers te voet moet om dit heiligdom te bereiken. Zo kom je geleidelijker aan in de sfeer van de omgeving en van dit gezellig aandoend landhuis met kasteel allures.

Van uit het groen naar stinkende drukte.

Place de Clichy, ik haat die plaats omwille van haar drukte. Maar ik moet in de buurt op zoek naar Café Guerbois op de Avenue de Clichy 9. Het is de geliefde stek van Emile en zijn vrienden en het zijn niet de minste : o. a. Manet, Monet, Cézanne, Degas, lees ik op pagina 209 van Parijs Retour. Nu is het een gore buurt, goedkope winkels, een uitgeleefde cinema. Gans de grandeur van toen is verdwenen. Rue Nollet moet weleer een levendige buurt geweest zijn, getuige daarvan zijn de huizen met dubbele ramen in de aanpalende Rue Condamine die aantonen dat het ooit een drukke winkelbuurt was. Zola situeert er het huis van een van zijn hoofdpersonages. Eveneens in de buurt van het hectische Place de Clichy ligt de Rue Ballu. Emile woont twaalf jaar op nummer 23 (1877-1889, dank je Bart, voor dit opzoekingswerk). Degas is zijn buur in hetzelfde prestigieuze huis. De poort staat open. De naam Villa Ballu springt in het oog. Een postbode komt juist aan. Ik vraag hem of hij een brief heeft voor Monsieur Zola. Hij pikt er vrolijk op in. Hij vraagt of ik weet wat de mooie huizen zijn die ik op de achtergrond zie vanuit de overdekte poort.

'Ce sont des maisons de passage', fluistert hij met een knipoog. Als je weet dat de Moulin Rouge en Pigalle hier op een boogscheut vandaan liggen, verwondert het me dat hij zoiets opmerkt. Ik kan geen deftige foto nemen van Zola's huis omdat groene vuilnisbakken op de stoep staan. Ik fotografeer dan maar in de hoogte en heb vooral oog voor de twee engelen. Ze zijn de intro die u begeleiden naar de hemel van Villa Ballu achterop, voor mannen althans.

Een park, mondaine avenues en de wereldbeker voetbal.

Om af te kicken ga ik naar mijn geliefde park Monceau, waar ik al vaker kwam. O.a. om er het pas vernieuwde Musée Cernuschi te bezoeken en het huis van kunstverzamelaar Nissim de Camando. Het park speelt een rol in het familie-epos van de Rougons. Ik ga zitten op een bank in de schaduw van het lover. In gedachten ontmoet ik Emile en lees in het boek van Bart de prachtige passage (pagina 213), waarin hij op zijn beurt Zola's woorden laat weerklinken die de sfeer van het park met zijn meertje, het bruggetje, de vergulde poorten en de statige herenhuizen daarlangs oproepen. Het is alsof de tijd heeft stil gestaan. Het geheugen van de tijd op volle charge. Vanavond pleeg ik verraad aan mijn reisgezel. Ik laat 'Parijs Retour' achter in het hotel en trek naar 'Chez Adel', waar ik in een vorige trip naar Parijs enkele uren hielp tappen. Adel ontvangt me met wijdopen armen, een knuffel volgt. Weer is er een orkestje aan het spelen. Om 21 uur stopt het, want de match begint. Samen met een Franssprekende Belgische die al jaren in Parijs woont, kijk ik er naar Zidane en compagnie. Ik heb Roseline leren kennen tijdens een concert. Tot tweemaal toe ging ik me verzetten omdat het tochtte en aldus kwam ik naast haar terecht. Heeft alles dan toch een causale samenhang? Vanaf augustus kan ik in haar appartement logeren, gezellig gelegen aan het

Canal Saint Martin (2 metrohaltes vanaf het Gare du Nord). Zij komt dan in mijn stulpje in Antwerpen.

Het laatste adres.

Rue de Bruxelles 21 bis. Zola en Alexandrine huren er een herenhuis. De poort staat open, ik ga tot op de binnenkoer en fotografeer de woning waar hij zijn laatste adem zal uitblazen op 29 september 1902. Maar de titel 'Zola assassiné?' laat meer vermoeden. De zomer is voorbij en het echtpaar Zola komt terug naar hartje Parijs. Midden in de nacht ontwaakt Alexandrine en voelt zich onwel. Ook Emile is er beroerd aan toe, maar hij denkt dat ze iets verkeerd gegeten hebben. De volgende dag wordt het huispersoneel ongerust wanneer alles stil blijft in de slaapkamer op een uur dat het echtpaar anders 'le Petit déjeuner' nuttigt. De slaapkamerdeur is gesloten. Nood breekt wet, men forceert de deur. Madame Zola is er erg aan toen, maar ademt nog. Voor Zola komt alle hulp te laat. Hij die anders een pietje precies is, een echte controlefreak, is er zich in zijn slaperigheid niet van bewust dat hij en zijn vrouw aan het stikken zijn door koolstofmonoxide als gevolg van een verstopte schoorsteen. Maar bewijzen zijn daar niet van te vinden. Hoe kan dit? Schoorsteenveger Buronfosse, een anti-Dreyfusard zal later op zijn sterfbed een bekentenis afleggen die er op wijst dat hij de schuldige is. De cirkel is rond. Alexandrine verhuist naar de Rue de Rome. Emile (in 1908) naar het Panthéon: 'aux grands hommes de la patrie reconnaissante', staat er boven de ingang. Hij ligt er in de schaduw van de Rue Soufflot waar hij zijn arme jaren beleefde. Op het kerkhof van Montmartre bevindt zich een cenotaaf, men eert er een leeg graf. Naar de Avenue Emile Zola en de Square Emile Zola geraak ik niet meer, die eer zal ik Emile bewijzen in augustus. Ik heb mijn opdracht, 45 bladzijden Parijs Retour, volbracht. Een immens werk wacht me, met Zola is men nooit klaar. Men zou bijna in de gevangenis moeten zitten om gans zijn oeuvre te lezen, waaronder het 20-delig epos Rougon-Macquart. Ik ga eten in de Rue de Bruxelles, bestel een wit wijntje en een driegangen lunchmenu voor 12 Euro en schrijf deze laatste woorden in mijn dagboek in de schaduw van zijn sterfhuis. Het maakt me wat weemoedig. Een zoete 'tristesse' overvalt me. Ik hef het glas in de richting van 'numéro 21 bis' en beloof me 'in de oceaan van zijn oeuvre te storten'... daarbij de laatste woorden van Van Loo overnemend omdat ik geen mooiere vind.

PS. Ondertussen heb ik al enkele keren gelogeed in het hotelletje rechtover het sterfhuis van Zola en heerlijk gegeten in Le Gourmet, het restaurantje naast Maison Zola.

Chris Rachel Spatz, juli 2007

"Horen, zien en schrijven"

"Want volgens mij is schrijven niets anders dan een soort spreken dat na het spreken blijft bestaan, en als het ware een beeld of liever een vorm van voortleven van de woorden"

(Baldassar Castiglione in 'Het boek van de hoveling')

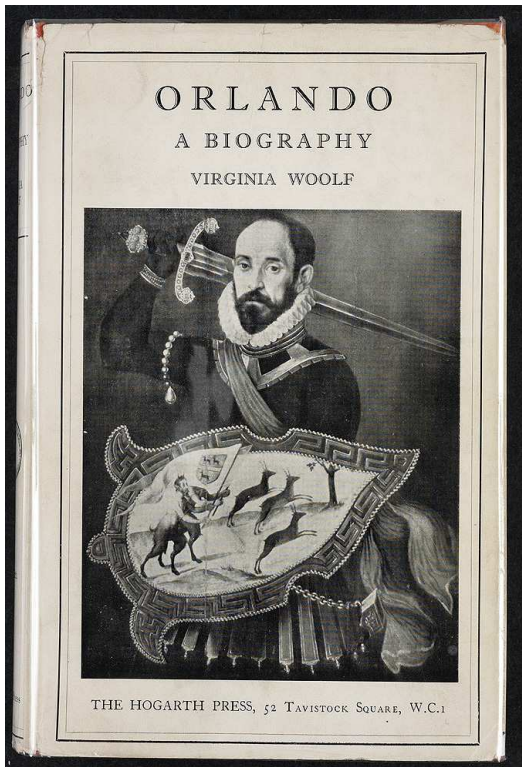
Who's Afraid of Virginia Woolf?

Wie leest Virginia Woolf nog, de dag van vandaag? Een jaar geleden stelden we ons deze (retorische) vraag in het herfstnummer van Toverberg. Docenten, studenten, academici, ... het leidt geen twijfel dat het oeuvre van Woolf door hen nog steeds gretig wordt bestudeerd en becommentarieerd, getuige daarvan de diverse 'dissectierapporten' die met de regelmaat van de klok verschijnen. Maar wie gaat er tegenwoordig nog gezellig voor zitten, voor een boek van Woolf? Wie duikt zonder vrees met Virginia onder de dekens, op de sofa of in de hangmat, een beetje zoals de lezer in het eerste hoofdstuk van Italo Calvino's "Als op een winternacht een reiziger"? Een lezer die de telefoon van de haak legt, het zich comfortabel maakt, het licht zó regelt dat er geen schaduw op het blad valt, rook- en andere noodzakelijke waren binnen handbereik legt, om zich dan, vol genoeg en ongeduld, op de eerste regels te storten. Wie? Juist ja ...

Virginia Woolf, die terecht kanttekeningen plaatste bij het mannenbastion dat de literaire canon nu eenmaal is, heeft haar stek in die canon ondertussen wel veroverd. Ze staat er moeiteloos haar mannetje tussen heel wat mindere goden. Maar de literaire canon is precies dat: een bastion. Meer nog: de glimp van een bastion bij valavond, ver weg op een bergtop. Als je de weg ernaartoe al weet te vinden, én erin slaagt doorheen de poort te glippen (geen sinecure: die wordt immers bewaakt door grimme lieden als Harold Bloom en George Steiner), dan loop je binnen de kortste keren verloren in de wirwar van labyrintische gangen. Weinigen voelen zich er thuis zonder plannetje of gids. En wie er niet wordt opgesloten voor een aantal jaar (studenten), of er vrijwillig rondwaalt (professoren, antieke boekwormen en andere zonderlingen), wil er zo snel mogelijk weer weg. Overdreven? Vinger in de lucht, wie na een drukke werkdag vol 'goesting' en zonder aantoonbaar *return on investment* de tanden zet in de Divina Commedia, de Odyssee, The Canterbury Tales, A la recherche du temps perdu, Finnegan's Wake etc.

Zonder vooroordelen de canon - met zijn aura van intimiderende eruditie - benaderen, is geen evidentie. De klassiekers uit de wereldliteratuur hebben immers de neiging het uithoudingsvermogen én de kennis van de moderne lezer op de proef te stellen. Er is de afstand in tijd en/of context en/of ruimte en/of stijl, die overbrugd moet worden (al vraagt dat niet meer van de lezer dan een flexibele geest, een vingerhoedje inspanning, een zandloperkje tijd). En er is het moderne leven - jachtig en barstensvol - dat nauwelijks ruimte biedt voor alles wat tijd vraagt. Wie op een gezapig tempo een echte maaltijd klaarmaakt en gaat zitten om die op te eten, doet aan 'slow food'. Wie niet als een kip zonder kop doorheen de dag rent, is aan het 'onthaasten'. Hoe is dat dan gesteld met wie na de chaotische drukte van alledag, het verzamelde werk van, pakweg, Virginia Woolf uitleest? Nochtans zijn heel wat klassiekers niet zo ongenaakbaar als ze op het eerste gezicht lijken. Boeken die de deur in het gezicht van de lezer dicht gooien zijn écht wel een zeldzaamheid. In haar aanstekelijke essaybundel "Art Objects, Essays on Ecstasy and Effrontery" merkt de Britse auteur en criticus Jeanette Winterson op dat Virginia Woolf eigenlijk een vrij toegankelijke auteur is, op "The Waves" misschien na. Wat overigens dient te worden gerelativeerd. Héél lang geleden immers plukte ondergetekende - nauwelijks de veilige cocon van de jeugdbieb ontgroeid - "De Golven" van het schap en kon niet stoppen met lezen. Begreep ik er iets van? Ik herinner het me niet meer precies, maar het valt te betwijfelen. Leven en werk van Woolf waren toen nog fabula rasa voor mij, van het fenomeen 'stream of consciousness' hadden mijn nog-naar-nieuw-ruikende hersens nooit eerder gehoord, en ik vraag me af of ik al ooit zo'n dik volwassenenboek had uitgelezen. Maar ik was onbevangen, onbevooroordeeld, nieuwsgierig, koppig én ik nam er de tijd voor. Hoe Woolf te benaderen? De vraag die aan de grondslag ligt van dit artikel (wat is de 'ideale' introductie tot Woolf, voor wie haar werk niet of nauwelijks of enkel van reputatie kent?) heeft legio antwoorden. Als een 'harde noot' als "The Waves" een relatief onbelesen en onervaren bakvis kan bekoren, dan kan alles. Wie écht een duwtje in de rug wil, duw ik altijd graag in de richting van de roman "Orlando". Heden ten dage niet het meest bekende werk ("To the Lighthouse" en "Mrs Dalloway" zijn de voor de hand liggende titels) was "Orlando" een *succès fou* bij publicatie in 1928, en als dusdanig een keerpunt in de carrière van Woolf. Het boek, dat niet als een roman werd getypeerd maar de ondertitel "A

Biography" meekreeg, werd geïnspireerd door, geschreven voor en opgedragen aan Virginia Woolfs vriendin Vita Sackville-West.

Stofomslae van de eerste druk van "Orlando"

Victoria (Vita) Mary Sackville-West was zonder twijfel een fenomeen: flamboyant aristocratisch, gehuwd maar notoire 'Sapphiste', *mad, bad & dangerous to know* ... toen Virginia haar voor het eerst ontmoette, sleepte ze al een behoorlijke reputatie achter zich aan. Ze werd geboren in 1892 in het prachtige landgoed Knole, dat na de dood van haar vader een bron van gewezen en tandengeknars zou blijken: Vita mocht dan wel 'enig kind' zijn, zij was ook een vrouw, en kwam dus niet aanmerking om het goed te erven. Dat een verre oom ermee aan de haal ging, was één van de grote drama's uit haar leven. Knole, dat schitterende kasteel in Kent met zijn 365 kamers, 52 trappen en 7 binnenplaatsen (een zeldzaam exemplaar van de zgn. *Calendar Houses*) werd gebouwd op het einde van de vijftiende eeuw. In 1566 schonk Queen Elizabeth I het aan haar neef Thomas Sackville, een verre voorvader van Vita. Tot op de dag van vandaag zijn het kasteel en de domeinen eromheen eigendom van de Sackville-Wests en (gedeeltelijk) toegankelijk voor het publiek.

In 1913 huwde Vita met Harold Nicolson, diplomaat-journalist-parlements-lid-auteur, maar ook een man die voor de vleselijke geneugten veeleer zijn gading

vond bij sexegenoten, net zoals zijn vrouw. Vita en Harold waren bijzonder aan elkaar gehecht, en hoewel hun voor buitenstaanders wat bizarre huwelijk niet altijd over rozen liep, bleven ze tot het einde van hun leven trouw bij elkaar. Befaamd in de kroniek van Vita's leven is haar passionele verhouding en escapade met Violet Trefusis, dochter van courtesane Alice Keppel (minnares van Koning Edward VII). De veelbesproken, en door de BBC in 1990 briljant verfilmde affaire eindigde ermee dat beide vrouwen braaf naar huis en haard afdropen, zij het niet na een flinke dosis *fun & theatricals* (ze vluchtten in het geheim vanuit Dover naar het vasteland, waar Vita zich, als man verkleed, placht uit te geven voor de echtgenoot van Violet, ondertussen achternagezeten door hun wanhopige echtgenoten).

De eerste ontmoeting tussen Virginia en Vita was geen succes. Vita mocht dan wel voor de bijl zijn gegaan, Virginia deed dat niet, getuige de volgende passage in haar dagboek: "praalziek, besnord, een fel gekleurde parkiet, met een soepele ongedwongenheid zo typisch voor de aristocratie, maar zonder de scherpzinnigheid van de kunstenaar."¹ En toch, in de loop van de volgende twee, drie jaar transformeerde de koelheid tot vriendschap, en de vriendschap tot liefde (over het vraagstuk hoe vaak en op welke wijze deze liefde dan precies werd geconsumeerd lopen de menigen uiteen, het doet er ook niet toe). Wat er wél toe doet, is dat Virginia's passie voor Vita aan de grondslag ligt van één van de meest originele, gedurfde en briljante literaire experimenten van de eerste helft van de twintigste eeuw: "Orlando: A Biography".

Onvoorstelbaar, dat Virginia Woolf "Orlando" als *spielerei* beschouwde, een intermezzo tussen twee meer serieuze romans in (resp. "To the Lighthouse" en "The Waves"). Het boek, dat ooit werd beschreven als de langste en mooiste liefdesbrief uit de Engelse literatuur, was een ode aan Vita, en aan Knole, dat haar na de dood van haar vader was ontglipt. "Orlando" was Virginia's manier om, zij het met niet meer dan woorden, het prachtige landgoed aan Vita terug te schenken. Veel subtieler kan het ook worden gelezen als een liefdesverklaring, geconcipieerd en geschreven op een moment dat de vriendschap tussen beide vrouwen over haar hoogtepunt heen leek (tot verdriet van Virginia overigens).

¹ Nigel Nicolson, "Virginia Woolf", Phoenix, 2001, p. 70, [eigen vertaling]

De Orlando uit de titel is niemand minder dan Vita zelf, al is zij in het begin van het verhaal een 'hij' ("er kon" zo schrijft Woolf al in de eerste zin, "over zijn geslacht niet de minste twijfel bestaan, al deed de mode van de tijd haar best om dat wat te verdoezelen"¹). In de openingsscène (we schrijven begin zestiende eeuw, Knole) maakt Orlando kennis met de hoogbejaarde Elizabeth I, die prompt verliefd wordt op de androgyne jonge snaak. Al snel ontpopt het boek zich tot een historisch-fantastische roman, vol spitsvondigheden, allusies en fijnbesnaarde maar ook vaak stoute humor (een verrassing dat laatste, toch voor wie Woolf enkel beschouwt als de hogepriesteres van het esthetische sérieux). En als we eenmaal denken te weten wat voor vlees we in de kuip hebben, haalt Woolf haar eerste streek uit, en doet dat zo geslepen, dat we het pas merken als we al goed en wel beetgenomen zijn. Want opeens zijn er honderd jaar voorbijgegaan zonder dat we er erg in hebben, en is de Elizabethaanse periode onmerkbaar overgegaan in de zeventiende eeuw. Orlando echter blijft Orlando, jeugdig en mannelijk, zij het ietwat melancholischer dan een eeuw voordien. Hij werd immers bedrogen in de liefde door de Russische prinses Sasha (een personage gebaseerd op Vita's vlam Violet Trefusis), en heeft genoeg van de vrouwen.

Vita Sackville-West

De toon is gezet, maar de echte pret moet nog beginnen. Nauwelijks bekomen van hun jakobijnse avonturen, bevinden hoofdpersoonage én lezer zich enkele tientallen pagina's verder plotsklaps in de achttiende eeuw. Orlando, die er bijna tweehonderd jaar over heeft gedaan om de leeftijd van dertig te bereiken, wordt naar Constantinopel gestuurd als Ambassadeur van het Britse Rijk. Op dat moment pleegt Woolf opnieuw voetjelp: onze held gaat slapen als man, en wordt wakker als vrouw (wat noch bij Orlando, noch bij de auteur, veel verbazing wekt). Van Vita mag dan wel bekend zijn dat ze er een duivels genoeg in schepte om rond te paraderen in mannenkleden, de geslachtswissel van Orlando is méér dan een *inside joke* of magisch-realistische *gimmick*. 'The Lady Orlando' ondervindt nu immers aan den lijve wat een gedoe het is om als vrouw door het leven te moeten gaan: ze wordt bewonderd en bewierookt, maar niet au sérieux genomen, ze kan niet naar believen gaan en

Knole House

staan waar ze wil, moet onophoudelijk smoezen verzinnen over haar ongehuwde staat, en ... ze verliest haar landgoed, want een vrouw kan geen eigendom bezitten. Frappant is het gemak waarmee de metamorfose van Orlando wordt uitgelegd (of veeleer: droogweg aangekondigd): "It is enough for us to state the simple fact; Orlando was a man till the age of thirty; when he became a woman and has remained so ever since." [Het volstaat om het simpele feit te vermelden: Orlando was een man tot zijn dertigste; daarna werd hij een vrouw en is dat tot op vandaag]². Orlando's transformatie is trouwens een louter fysieke aangelegenheid: zij/hij mag dan een ander omhulsel

¹ We verwijzen naar de Penguin Twentieth Century Classics editie van "Orlando", 1993, p.11 [eigen vertaling]

² op. cit. p.98

dragen, zij/hij is nog steeds dezelfde Orlando als altijd. Voor Woolf was *gender* een fluïd, rekbaar begrip, en het leek haar niet meer dan aannemelijk en natuurlijk dat mannen en vrouwen, ongeacht hun fysieke kenmerken, zowel eigenschappen van de één als de ander in zich verenigden. Dat iemand omwille van zijn 'omhulsel' dan ook anders werd behandeld dan de anderen, was voor Woolf onbegrijpelijk en onaanvaardbaar.

"Orlando" is het literaire equivalent van een fantastisch vuurwerk. Het schrijfplezier spettert werkelijk van de het papier. Het boek is één gigantische lofzang op het leven en de liefde, veegt glimlachend maar genadeloos de vloer aan met conventies, wetgeving en gezag, en zet een lange neus naar algemeen geldende opvattingen over geslacht en rolverdeling. Het doet dat echter zo subtiel dat de goegemeente het niet eens in de smiezen had. Niet voor niets vergeleek Jeanette Winterson het boek in de tv-serie "Art that Shook the World" met een Trojaans paard, dat onder het mom van een 'fantastische' vertelling voor die tijd behoorlijk subversief gedachtengoed de huiskamer binnen smokkelde. Dat was trouwens niet zonder risico: Woolf publiceerde "Orlando" namelijk kort nadat "The Well of Loneliness" (een onvoorstelbaar deprimerende roman over wat toen 'sexuele inversie' heette, van de hand van *gender-bender* Radclyffe Hall) door een Brits gerechtshof in de ban werd geslagen en vernietigd. Dat de meest expliciete verwijzing naar lesbische seks in dat hele boek te vinden is in de frase "en ze brachten de nacht samen door" mocht niet baten (de beslissing van rechtswege was trouwens het levende bewijs van de zegswijze "evil is in the eye of the beholder"). In een dergelijk klimaat "Orlando" publiceren, getuigde van heel wat literaire moed.

Voor de cinefielen onder ons nog de volgende tip: "Orlando" werd in 1992 waarlijk voortreffelijk verfilmd door Sally Potter, met in de hoofdrol Tilda Swinton (de muze van wijlen Derek Jarman) als een aanstekelijk androgyne Orlando, en Quentin Crisp als de bejaarde Queen Elizabeth (van *gender-bending* gesproken!). Een absolute aanrader, al was het maar omdat de film een zeldzame keer bijna even goed is als het boek.

Muriel Reyserhove, 2008

"Beleefd"

Lorenzo Da Ponte, de libertijnse librettist (7 september 2008)

In een eerste deel schetste Jan Vandekerckhove de levensgeschiedenis van Lorenzo Da Ponte. Hij deed dat via enkele passages uit zijn Memorie, zijn Herinneringen. Hierbij hoorden wij ook enkele fragmenten uit *Il ricco d'un giorno* van Salieri en uit *Don Giovanni* van Mozart. In het tweede deel kreeg de plaats van de librettist bij een opera de nodige aandacht. Er werd aangetoond hoe de geestverwantschap tussen Mozart en da Ponte geleid heeft tot een perfecte balans tussen tekst en muziek, toch eerder een zeldzaamheid in de wereld van de opera. Nochtans komen we heel weinig te weten van Da Ponte zelf, in zijn Memorie staat er nauwelijks iets in over zijn samenwerking met "Wolfgang Amadée Mozart" (sic). Zelf vond hij zijn libretto voor *L'arbore di Diana*, een opera van Vicente Martín y Soler, het beste wat hij geschreven had. In een derde en laatste deel onderzocht de spreker de betekenis van Lorenzo Da Ponte op vandaag. In hoeverre is het beeld dat wij nu van de man hebben betrouwbaar? Er werd gerefereerd naar wat Hildesheimer, één van de beter biografen van Mozart, over da Ponte schreef. Ondanks het feit dat de laatste zin uit de Memorie "Omnia non dicam sed quae dicam omnia vera" met een serieuze korrel zout dient gelezen te worden, kon toch besloten worden met de woorden van de Britse biograaf van Da Ponte, Anthony Holden: "Lorenzo Da Ponte forever".

Voorwaar een leerrijk en boeiend literair salon. Jan Vandekerckhove forever!

ROTHKO

VALAVOND, als de aarde de angst aanvaardt.

**De oorsprong, de ochtend overstroomt ons
Goden woordeloos bewonen ze onze oogst
Doordrongen, ze komen ons op het spoor
Zon over de bomen, de goden geloven ons
Boven of onder kroont de lokkende dood**

**Wegen. Elke weg wenkt eens de helden
Het leven geeft en weeft hetzelfde klee**

**Wil ik de liefde verlichten, wil ik in de stilte ?
Intiem gedicht. Wie vindt de blik, het kind ?
Zinkt de wind diep in de rivier, verblind.
De mythe liegt, misschien is er niets gewist.**

Bart Madou

“Te beleven”

Camino de Santiago – cultuursalon (28 september 2008)

De bedevaart naar het graf van de apostel Jakobus in Gali-cië behoort tot de oudste Europese tradities en verloopt sinds eeuwen langs welbepaalde wegen.

Tot op vandaag blijven pelgrims de weg naar het Westen gaan. Veel van die hedendaagse pelgrims beleven de Camino als een cultuurhistorische ervaring, een emotioneel piekmoment in hun leven. Onderweg willen zij veel zien, veel leren en genieten van het overweldigende aantal kunstwerken dat nog bewaard is gebleven. Maar, wanneer en hoe is die bedevaart ontstaan? Wie waren dat, die pelgrims? En wie was de heilige Jakobus?

Mireille Madou, auteur van verscheidene boeken over de Camino en Sint Jakobus zal deze onderwerpen aansnijden. Zij doet dat in een bevlogen stijl en illustreert haar lezing met reproducties van prachtige en vaak onbekende kunstwerken.

Loppem Gemeentehuis, zondag 28 september 2008, 10.30 uur – Toegang: 3 € (leden: 2 €)

Retrospectieve Fellini: oktober 2008

Drie filmavonden
met een uitgebreide inleiding

3 donderdagen, telkens om 20 u

- 2 oktober: La Strada
- 16 oktober: Otto e mezzo
- 30 oktober: Giulietta degli spiriti

CM lokaal, Groenestraat 90, 8210 Zedelgem
Voor de reeks 12 euro – per avond 5 euro

De Avonden van InZicht: Wie was / is Thomas Mann (20 november 2008)

InZicht is een (nieuw) boekencafé in Brugge. Het is een initiatief van Lieve Blondelle. Op elke derde donderdag van de maand is Lieve van plan om een literair evenement te brengen. Op donderdag 20 november, om 20 uur herneemt Roland Ranson zijn lezing over de betekenis vroeger en nu van Thomas Mann. Zij die deze interessante lezing in maart dit jaar gemist hebben kunnen dus inhalen.

Toegang: 5 euro (leden HBG 4 euro)

Buren bij kunstenaars 2008

De Provincie West-Vlaanderen organiseert in 2008, voor de vijfde maal 'Buren bij kunstenaars'. Op vrijdag **17**, zaterdag **18** en zondag **19 oktober 2008** stellen kunstenaars in heel de provincie West-Vlaanderen hun atelierdeuren open. Amateurs of professionelen, vanuit heel diverse disciplines (grafiek, schilderkunst, beeldhouwkunst, fotografie, videokunst, kunstambachten, installatie, multimedia enz.) nemen deel aan het project.

In een overzichtelijke wegwijsbrochure staan alle adressen en openingsuren per atelier, gerangschikt per arrondissement en per gemeente. Een handige index op naam en op gemeente vereenvoudigt het uitstippelen van een bezoek of atelierwandeling. Deze brochures zijn vanaf begin september 2008 gratis te verkrijgen bij de gemeentes, toeristische diensten, openbare bibliotheken, academies, culturele centra en bij de kunstenaars zelf. Vier leden van Het Beleefde genot stellen hun werk in eigen omgeving ten toon :

- **Rika Van Dycke: tekeningen en zeefdrukken**
- **Carine Vankeirsbilck: schilderijen en keramiek**
- **Herman De Leye: olieverfschilderijen**
- **Bart Madou: installatie**

www.west-vlaanderen.be/jahia/Jahia/site/burenbijkunstenaars

Andere activiteiten

Cultuurdienst Zedelgem

De cultuurdienst pakt uit met een filmprogramma

Vanaf nu kan je eens in de maand in De Groene Meersen terecht voor een kwaliteitsfilm. Een filmticket kost 3 euro. Je kan ter plaatse een ticket aankopen of er vooraf eentje aanschaffen in de vrijetijdswinkel in het gemeentehuis, dit vanaf 8 september.

PROGRAMMA

(telkens op woensdag om 20 u.)

- **08/10:** L' Auberge Espagnole (2002)
- **12/11:** Festen (1998)
- **10/12:** Una Giornata Particolare (1977)

Info: (050/28.86.00 - cultuur@zedelgem.be)

Site seeing: www.literatuurgeschiedenis.nl

naam wachtwoord (optioneel)

1000 1100 1200 1300 1400 1500 1600 1700 1800 1900 2000

Literatuurgeschiedenis.nl

Nederlandse literatuur van de Middeleeuwen: de geschiedenis, de teksten, de schrijvers. Over verliefde monniken, boosaardige vossen, dappere ridders en scheldende schrijvers (en Fokke ende Sukke).

Middeleeuwse literatuur

van 500 tot 1550

Getijdenboek
Spreekwoorden
Middelnederlands in 10 lessen
De Nederlanden in kaart

Teksten	Schrijvers	Thema's	Tijdbalk
16 augustus 1504: Boze leverancier gispt klooster wegens wanbetaling Arnhemmer Ghijsbert van Wagensfelt is boos op het St. Jansklooster in zijn woonplaats. 'Al jaren bestellen ze bij mij hun eten en drinken. En betalen, ho maar!', aldus de verontwaardigde ondernemer. De misstanden zijn begonnen in de periode dat de vorige commandeur Thomas van Rothuysen zijn reis naar Rhodos maakte, en ze duren nog steeds voort. De schuld is inmiddels opgelopen tot 108 guldens. De recent als nieuwe commandeur aangestelde heer Laurens van Adenauwe heeft echter beterschap beloofd. Hij verklaarde vandaag tegenover het stadsbestuur aan de benadeelde leverancier het veld buiten de Sint Janspoort bij de Paardenmarkt in gebruik te hebben gegeven tot het geld zal zijn terug betaald. ^[1]			

[leerlingeninfo](#) [docenteninfo](#) [colofon](#)

“Hebban olla vogala nestas hagunnan hinase hic enda thu wat unbidan we nu”

Een site om dagelijks te bekijken want elke dag krijg je op de homepage een nieuwtje dat op de datum van de dag gebeurd is, maar dan wel in een lang vervlogen tijd en beschreven in een of ander Middelnederlands handschrift... Benieuwd?
Ga vlug naar www.literatuurgeschiedenis.nl.

Maar de globale opzet van deze werkelijk verrukkelijke website over Middelnederlandse literatuur, zegt het zo:

“Deze site is in de eerste plaats opgezet als een online leerboek voor het literatuuronderwijs. In twintig hoofdstukken – van Hebban olla vogala tot Anna Bijns – wordt de geschiedenis van de Nederlandse literatuur tot aan 1550 verteld, omringd door pagina’s over afzonderlijke teksten, schrijvers en thema’s, en voorzien van diverse extra’s. Daarbij ligt de focus op de Middelnederlandse literatuur, maar ook de omringende culturen komen aan bod.”

Als dat niet mooi klinkt, en als je ziet wie er allemaal achter dezer site staat zal je ook niet verwonderd zijn: Hubert Slings als hoofdredacteur en Cees Klapwijk en Frits van Oostrom als projectleiders. Je komt dit te weten door onderaan [colofon](#) aan te klikken en onmiddellijk ernaast staan er ook twee intrigerende links: [leerlingeninfo](#) en [docenteninfo](#).

[Leerlingeninfo](#) leert ons dat je door je als leerling te registreren aan een online opdrachten-dossier kunt bouwen, dat eens afgerond aan een docent kan opgestuurd worden.

[Docentinfo](#): als (geregistreerde) docent krijg je toegang tot een didactische module waarmee je je vertrouwd kunt maken met het gebruik van opdrachtendossiers. Onderaan vind je enkele links naar een aantal interessante boeken.

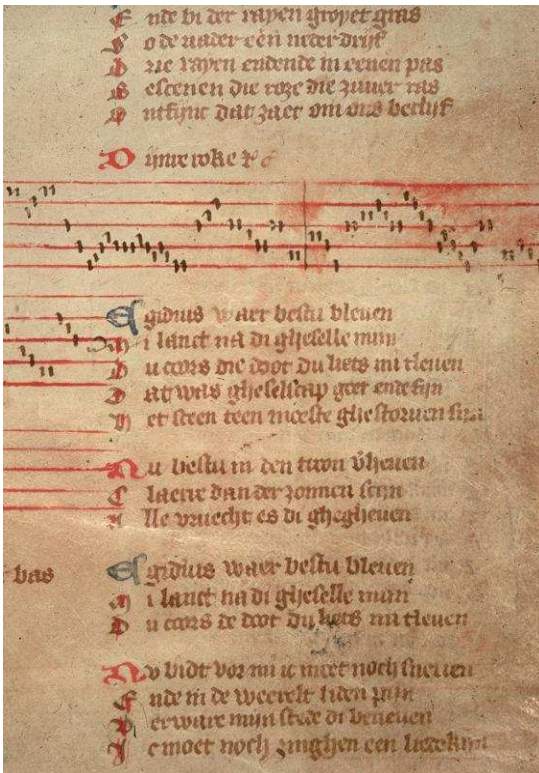

Maar onze hoofdaandacht gaat naar de horizontale balk waarop de knoppen Teksten, Schrijvers, Thema's en Tijdbalk (Tijdsbalk zou correcter geweest zijn) staan aangegeven.

Niet zo duidelijk aangegeven maar met een beetje geluk kom je met je cursor over de titel "Middeleeuwse literatuur van 500 tot 1500" en merk je dat dit een aanklikbaar rechthoekje is. En ja hoor, een vooral chronologische lijst van onderwerpen van Olla vogala (van 500 zei u?) tot de Antwerpse Anna Bijns (begin 16de eeuw, maar dat moet je weten of afleiden uit het jaartal 1517 waarmee men de reformatie laat aanvangen.) Elk onderwerp biedt je zoals te verwachten de gelegenheid om dieper te graven cq. te klikken. Leuk is bijvoorbeeld ook dat je af en toe fragmenten kan beluisteren, niet enkel voorgelezen maar bijvoorbeeld ook het Egidiuslied gebracht door Paul Rans en zijn ensemble. Teksten dan. Een alfabetische lijst van teksten, met per item, een doorklikmogelijkheid naar meer details. Je begint met Alexanders geesten van Jacob van Maelant en eindigt met het Zesde visioen van Hadewijch, onderweg ontmoet je o.m. Lanseloet van Denemerken en Mariken van Nieuweghen. Krijg je dan de volledige tekst? Nee, zeker niet, wel een uittreksel in de originele taal en een moderne (soms nogal vrije) vertaling ervan. Eén of meer (vergrootbare) illustraties geven het geheel een aangenaam cachet.

Bij Schrijvers, zoals verwacht een alfabetische lijst van de (bekende) auteurs met hun werk en – indien van toepassing – het thema waartoe dit werk behoort (Ridderroman, Brabantse mystiek enz.). Over de schrijvers zelf kom je via een externe link naar www.dbnl.org weinig meer te weten dan hun geboortedatum en –plaats alsook hun sterfdatum en –plaats, uiteraard voor zover bekend. De Tijdbalk biedt je dus een tijdsbalk aan die je in twee modi kunt consulteren: beknopte tijdbalk (sic) en uitgebreide tijdbalk (sic). In beide gevallen dien je naarstig te scrollen als je de volledige nogal samengedrukte tijdsspanne wil bekijken, maar het is zeker leerrijk en het loont de moeite om er wat langer bij stil te staan. Ook hier

heel veel links naar onderliggende informatie.

Het begin van het Egidiuslied in het Gruuthusehandschrift.

Terug op de homepage valt ons nog het vierkantje met de tekst scriptorium op. Klik maar even en je komt terecht in zo'n Middeleeuws scriptorium. Leuke Spielerei om met je cursor even over het plaatje te schuiven en te zien wat nu een afschrift is, een legger enzovoort.

Het plaatje in kwestie is een laat 15de - eeuwse miniatuur van de Picardiër Jean Miélot, de secretaris van Filips de Goede. Dit wordt hier evenwel niet vermeld.

Er blijven dan nog de links in de rechtermarge, inderdaad enkele interessante marginalia: Getijdenboeken, Spreekwoorden, Middelnederlands in 10 lessen, en De Nederlanden in kaart.

Mooi verzorgde navigatie naar het getijdenboek van de Meester van Catharina van Kleef, met aanklikbare onderdelen, waardoor je terecht komt op prachtige foto's van de handschriften. Dankzij een knap stukje software kan je de handschriften folium per folium bekijken, bovendien vind je de transcriptie van de tekst in een rechterkolom, of toch in de meeste gevallen en hoef je dus geen Middelnederlands handschriftkundige te zijn om te ontcijferen wat er staat.

Bij Spreekwoorden kom je terecht op het bekende schilderij van Pieter Brueghel uit 1559 waarop hij maar liefst 127 spreekwoorden of uitdrukkingen afgebeeld heeft. Wie verleden jaar mee was naar Antwerpen heeft het schilderij in zijn geheel kunnen bewonderen in het Rockoxhuis. Middelnederlands in 10 lessen is een wat bedrieglijke titel voor een tiental weetjes over het Middelnederlands, de bijhorende fragmenten zijn dan wel het bekijken

waard. En wie door te klikken op De Nederlanden in kaart een kaart van de Nederlanden verwacht, die krijgt die ook zij het dat het hier om een zeer schematische blinde kaart gaat, met de Nederlanden rond het jaar 1300. Met de muis over de Nederlanden reizend verschijnen er ingekleurde stukjes die je dan kan aanklikken; dan krijg je een zeer beknopte bespreking van het ingekleurde gebied. We tellen tien gebieden, van de Friesche gebieden in het noorden tot Luxemburg in het zuiden.

Nog vermelden: het voorlaatste icoontje, op de bovenste balk van elk scherm, is een dege-lijk ingerichte zoekfunctie. Probeer het maar!

Ik mag niet vergeten te vermelden dat de heren Fokke en Sukke (in Nederland twee heel bekende stripfiguren) af en toe voor een, wat mij betreft, overbodige humoristische noot trachten te zorgen.

Conclusie: een zeer aangename, zeer leerrijke, zeer verzorgde site.

(Hebben alle vogels nesten begonnen behalve ik en jij; wat wachten we nu)

Bart Madou

Het verre land nabij

Augustus is de snode maand
van kop tot staart auf Liebe ingestelt
hangt hij het masker van de zomer aan zijn laatste dagen
Drempelvrees, zo heet het, verbijsterd zijn de sporen
5 niets vinden wij en zoeken doen wij zeker niet.
Op, op, naar het zuidzuidwesten
de blikken op het graf van Santiago. Wij stralen
op zijn schaduw, daar de betonnen boom
de dichter kijkt dwars in zich heen
10 en tussen kerk en toren zwalkt
een kraai, hij klopt zijn hoogste lied
hij gorgelt, keelt, vergeelt het groen
vergeelt het mozaïek in duizend en drie stukken
de wereld is versplinterd, oxalis in de glazen
15 het lauwe schuim verschraalt
het sijpelt langs de blauwe kerkhofmuur
O wind die zwiept en ook de asse
van de dichter gezaaid tussen de weegbree
en de linke grassen van augustus.
20 Sterven om te leven, altijd verder
tot altijd alle tijd, nabij of ver, geen tijd meer is
kom teer betaste nimfen, schuil met mij
vergeet je regen niet, maak van je druppels
spiegels, die twee aan twee mijn hals aanstaren
25 wie is diegene, hij die de schimmel grauw
en brood nog brood durft noemen?
Hardnekkig kijkt hij naar de stenen
ze vallen dauwend op het Avondland
vang jij ze in de spleet tussen je borsten
30 zo wil ik ze bewaren tot aan mijn laatste dorst.
Laat mij dan de regenboog beklimmen
de afgrond tartend met mijn sidderende ogen
om driest het zwarte roet te snuiven
geuren van het verschroeide Walhalla
35 en aan de wand grafieten linten van de nornen.

Nee slechts in dromen dalen wij er neer
wij is jij en ik en jij, wij zijn met drie
de hoofden naar elkander toegebogen
conisch als een Portugese vlieger
40 eens losgelaten door de mannen met een pet.
O vliegen langs het blauwe van de regenboog
de man en zijn geslepen vrouwen (het zijn er 2)
slaaf van zichzelf, verdubbeld is zijn hartstocht
45 Icaros, nu toegerust met androgyn software
vliegend over genetisch gemanipuleerde maïs (GA21)
Waar gaat het heen, waar gaan wij heen?
Oekoe, oekoe. Oekoe moekoe toe
Of vrij vertaald: duifje, duifje, vlieg toch met ons mee
Alleen voor vrede wil de duif nog wakker worden,
50 Icaros voelt de zuigkracht der magneten uit het Oosten
Magneten van de tweedracht zijn het
IC's zijn daar niet tegen bestand, hij valt
hij duikelt naar beneden, vogeltol en duikersvlucht
en in zijn zog de heel fatale vrouwen
55 de stralen van de aarde onderscheppen hen.
Wij zijn niet bang, dat zijn wij nooit geweest
wij zweven op elkanders schouders, zo lip aan lip
wij zweven naar het land en Amen. Belanden
in de witte kelder rond het zwarte kaarslicht,
60 vlinderhoge kuilen. Geslepenheid en moegekookt
geharnast staan de rechte doden
een dubbelschijf heeft er hun middenrif gevild
zij hebben ook hun middenvinger afgesneden
zij wijzen letters, tikken woorden met twee vingers
65 twee aan elke hand, dus tweemaal twee maakt vier
volgens het ritme van het keukenzout dat ijlings schrijlings
door de tijd en door de looper stroomt.
Natrium blijft achter, chloor valt door
maakt kegels en verspreidt een scherpe lucht
70 vliegen komen er op af, ze vallen
zinderend neer, de vliezen van hun vleugels
verlamd, doorboord, dooraderd en doorsneden.
De vaders van hun zonen, zij dus
ze vlogen meer dan negenhonderd meter
75 930 meter om precies te zijn
Hun ogen blauw, blauw na zoveel windafstand
Ik vind de sporen niet van wie er struikelt
de mensendochter is op komst, zingt Hallelujah!
Werpt u ter aarde, stervelingen aller naties, gloria!
80 Kniel neer, aanbidt haar, tuit je lippen
haar wenkbrauw waakt hier over dood en leven
Ik dek mij in eerwaarde broeders, ik gun mijzelf
claustrofobie, de mijne, naar alle vier de windstreken
Het nadir is de palm van jouw linkerhand, je rechterhand
85 omhoog, en sla mij niet gij dochter van Jeruzalem
gij zwarte hoer van Babylon, nigra sed formosa
gij die mijn blijdschap zijt vanaf mijn kindertijd
gij die mijn linkervoet vertrappelt
kauw mij niet voor, herkauw mij niet
90 spuug mij niet uit, nog liever wil ik

angstig in je keel verdwijnen.
 Hoe hoog is deze reis? Nog hoger dan de regenboog?
 Ja hoger dan haar spiegelbeeld, en hoger dan haar lied.
 Ik wil vandaag je zuster nemen zoals ik
 95 jou genomen heb, dus hou je stevig vast
 mijn zwaard is kort, is bot
 zoals de schaduw van de rotsen
 maar sterk. De hemel is je lichaam
 100 de sterren zijn als stoelen op de dorsvloer
 je tepels schuren tegen je robe de nuit
 de hemel is je dansend lichaam, ik zei het al
 ik ben de aarde, aardser kan ik niet
 sacraal staat Ydraggsil een scarabee gelijk
 gevleugeld tussen hemel, aarde en de zee
 105 zuigt hij de elementen kosmisch aan elkaar
 het water kleeft als sterrenvuur
 Ydraggsil verliest zijn eeuwen
 Zoals – als in een flits – de wilg zijn blad verliest
 Notung schreeuw ik dan maar,
 110 Notung, Notung, halfverlegen
 Ik roep het vol erbarmen. Notung!
 Waar echo's staan, daar hangen nu koralen
 op notenbalken aan elkaar geregen.
 En ja, jij breekt mijn zwaard, herstel het dan!
 115 Maak scherp zijn snede, zodat het in jou snijdt
 het snijdt mijn verten, jouw nabijheid
 hoe ik je zo niet zag, het moest maar mocht niet zijn
 de weg naar huis... nee niet de ware weg
 maar slechts een mogelijke lijn, de nacht
 120 naar Vadergem, een rimpelige pleisterplaats.
 Reeds kraait de haan een vierde maal
 en later zeg ik later, maar later is een hovercraft
 een speeltuig uit mijn overlangse dromen
 Heer Everzwijn, kijk hoe hij zwenkt en maalt
 125 van ver kwam jij naar mij, ik zag je zo, zie je niet meer.

Bart Madou, naar aanleiding van een bezoek aan de Poëziezomer van Watou

Literair salon: Gaston d'Urnay over Gaston Durnez (7 december 2008)

Gaston Durnez is in september 80 geworden en heeft bovendien zopas een biografie van zijn jeugd gepubliceerd! Een gepaste gelegenheid om hem te huldigen en met hem een gesprek te hebben: over zijn pas verschenen boek, over zijn jeugd, over zijn werk en over zoveel meer.

Vooraf brengen wij hulde aan deze West-Vlaamse auteur. Bart Madou zal de laudatio uitspreken, terwijl Roland Ranson hem daarna zal interviewen.

Plaats van het gebeuren zal nog meegedeeld worden via onze maandbrief en op de website.

Boekhandel Jeukiboek zal ook aanwezig zijn met een stand met recente boeken van Gaston Durnez. De auteur zal graag signeren.

De leesgroep

Binnenkort is het weer zover: op 14 oktober start de leesgroep van de bibliotheek te Zedelgem. Het programma staat al vast.

We beginnen met *'Tirza'* van A. Grünberg. Deze auteur weet als geen ander zijn lezerspubliek te boeien met een goed geschreven en verrassend verhaal.

Jörgen Hofmeester, gescheiden, vader van twee dochters, redacteur bij een gerenommeerde uitgeverij, in het bezit van een groot huis in Amsterdam-Zuid, is bezig met de laatste voorbereidingen voor het eindexamenfeestje van zijn oogappel, zijn alles: zijn jongste dochter Tirza, die hij al jaren lang alleen opvoedt. Ogenschijnlijk is alles onder controle, in werkelijkheid is hij bezig de controle over zijn leven te verliezen.

Vervolgens staat I. MacEwan op het programma. De roman *'Aan Chesil Beach'* leverde hem een nominatie voor de prestigieuze Man Booker Prize for Fiction op en het boek wordt door velen als een literair pareltje beschouwd.

Tijdens hun huwelijksnacht in een hotel in Dorset vraagt zowel Edward, 23 jaar, als Florence, 22 jaar, zich af of het wel zal lukken. Na een toevallige ontmoeting, een jaar eerder, hebben ze elkaar goed leren kennen, houden ze veel van elkaar, maar door de afwerende houding van Florence zijn hun liefkozingsvrij oppervlakkig gebleven.

Na Nieuwjaar volgt *'Bal masqué'* van de Argentijnse Elia Barceló: een thrillerachtig verhaal in de sfeer van *'De schaduw van de wind'* dat ons zeker enkele lange winteravonden zal boeien.

De jonge hispanist Ariel Lenormand wil een biografie schrijven over Raúl de la Torre, een bekende Spaans-Amerikaanse schrijver van de generatie van García Márquez en Vargas Llosa. Lenormand neemt daartoe contact op met De La Torres eerste vrouw, Amelia. Naar aanleiding van deze ontmoeting komt de biograaf tot een aantal verrassende ontdekkingen, niet alleen met betrekking tot het leven van De la Torre maar ook met betrekking tot diens oeuvre.

Van de Engelse Jonathan Coe lezen we *'De regen voor hij valt'*

In de nalatenschap van de bejaarde, ongetrouwde en kinderloze Rosamond bevinden zich vier cassettebandjes waarop zij voor de blinde Imogen, het kleinkind van haar nicht Beatrix, gedetailleerd en uitgebreid twintig foto's beschrijft die een onthullend licht werpen op hun beider familiegeschiedenis. Omdat Imogen onvindbaar is, ontfermt Rosamonds andere nicht Gill, tevens executeur-testamentair, zich erover. Zij luistert de cassettebandjes af en met iedere fotobeschrijving komt zij meer, soms schokkende familiegeheimen te weten.

We besluiten tenslotte ons leesseizoen in Marokko. Aansluitend op "Land in de kijker" en de activiteiten die dan in de bibliotheek plaatsvinden, lezen we een roman die Marokko een beetje dichterbij ons brengt.

Iedereen is welkom op de bijeenkomsten. Uiteraard is het om praktische redenen wel nodig om een drietal weken voor de bijeenkomst te laten weten dat je graag wilt deelnemen. We geven je hierbij de data van de bijeenkomsten, die plaatshebben telkens op een maandagavond in de bibliotheek te Zedelgem en de contactgegevens:

- 13 oktober 2008: A. Grünberg, *'Tirza'*
- 24 november 2008: I. MacEwan, *'Aan Chesil Beach'*
- 19 januari 2009: E. Barceló, *'Bal Masqué'*
- 2 maart 2009: J. Coe, *'De Regen voor hij valt'*
- 27 april 2009: boek van een Marokkaanse schrijver, titel nog te bepalen

Inschrijven kan in de bibliotheek of via mail: els.durnez@zedelgem.be

(edu)

Mijn favoriete boek

Roland Ranson koos “Kafka op het strand” van H. Murakami

Eén favoriet boek? Onmogelijk! Net als die lijst met dé 10 klassiekers aller tijden, waartoe ik mij ooit (31 december 2006) door onze voorzitter heb laten verleiden! Onzin!

Maar toch, leuke onzin, onzin die je ertoe brengt te gaan relativeren.

Dus toch maar kiezen en je dan maar tegendraads gaan gedragen en als Germanist kiezen voor het Verre Oosten. Nog eens duidelijk laten merken wat voor onzin het wel niet is!

Haruki Murakami, *Kafka op het strand*, is het dan geworden; een turf van 639 pagina's, in één ruk uitgelezen; nou ja, zo'n goeie drie dagen heeft het FEEST geduurd.

Waarom feest?

Omwille van de hoofdpersoon, de 15 jarige Kafka Tamura, een wat schizoïde puber die ook wel eens afsplitst in "de jongen die Kraai (in het Tsjechisch Kafka) wordt genoemd" en die van huis wegloupt.

Omwille van de Oedipusmythe.

Omwille van de met zoveel sympathie en liefde getekende personages, de androgyne Oshima, de simpele Nakata, de liefdevolle uitslover Hoshino, de breekbare mevrouw Saeki...

Omwille van die Japanse / Oosterse mysterieuze sfeer en de aan Freud gerelateerde verkenningstocht naar het ZELF, doorheen het eigen onderbewuste. Het resultaat is niets minder dan magisch vuurwerk.

Omwille van het feit dat je vanaf de eerste bladzijde het boek wordt binnengetrokken en je niet rust vooraleer je de laatste pagina hebt omgeslagen.

Omwille van de grote vrijmoedigheid in sexualibus, wat je niet onmiddellijk zou verwachten bij een volk dat eerder naar het ascetische lijkt te neigen.

Omwille van het feit dat het helemaal NIETS met Kafka te maken heeft; bij nader inzien omdat het eigenlijk ALLES met Kafka te maken heeft. Herlees maar eens zijn verzameld werk!

Omwille van het surrealisme.

Omdat het voortdurend een nauwelijks te beantwoorden perpetuum mobile van vragen opwerpt.

Omwille van het feit dat het overloopt van "Cultuur", ook westerse literatuur en muziek.

Omwille van het feit dat een bibliotheek in het middelpunt van het verhaal staat.

Omdat – tenslotte – het boek zowel tragisch als komisch is, zowel om over na te denken als om bij te wanhopen, zowel om bij te speculeren als om bij weg te dromen en vooral, o paradox, omdat het toch zo hoopvol is.

Een smaakmaker:

En daarom luister ik naar Schubert als ik autorijd. Zoals ik daarnet al zei, zijn bijna alle vertolkingen op de een of andere manier niet perfect, onvolmaakt. Maar een goede onvolmaaktheid – een onvolmaaktheid barstensvol goede dingen – stimuleert het denken en scherpt de aandacht. Als ik achter het stuur moet luisteren naar een perfecte uitvoering van een perfect stuk muziek, ben ik bang dat ik zin krijg om mijn ogen te sluiten en me te pletten te rijden. Maar als ik de sonate in D-groot aan heb staan, weet ik dat ik luister naar de grens van het menselijk kunnen. Dan besef ik dat er een volmaaktheid bestaat die slechts kan worden uitgedrukt door een eindeloze opeenstapeling van onvolmaaktheden. En persoonlijk vind ik dat eerder bemoedigend.

HARUKI MURAKAMI, *Kafka op het strand* (639 blz.), Atlas – Amsterdam / Antwerpen

In de volgende Toverberg:

- **Carine Vankeirsbilck**
- **Marmerluchten**
- **Alphonse Daudet**

De volgende Toverberg verschijnt bij het begin van de winter van 2008

Vzw **Het Beleefde Genot** stelt zich tot doel het culturele en literaire leven te stimuleren door het organiseren van evenementen zoals lezingen, uitstappen, literaire salons, filmvertoningen, tentoonstellingen, wedstrijden enz.

Wij wensen zoveel mogelijk mensen te laten genieten van culturele uitingen van hoog niveau en die niet onmiddellijk voorhanden zijn op lokaal gebied.

Daarnaast willen wij impulsen geven om het literaire beleven te bevorderen.

-- ✂ -----

Wens je op de hoogte te worden gehouden van onze activiteiten en wens je Toverberg elektronisch(*) te ontvangen?

Stuur dan een e-mail met je gegevens naar hetbeleefdegenot@scarlet.be of vul hieronder je gegevens in en stuur dit strookje op naar **Het Beleefde Genot v.z.w.**, Doornlaan 8, 8210 Zedelgem

Naam en voornaam.

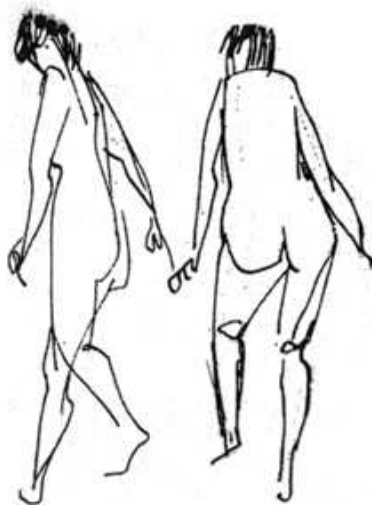
Adres

Telefoon

E-mail

is geïnteresseerd in de activiteiten van de Culturele & Literaire Kring **Het Beleefde Genot** en wenst een elektronisch abonnement op Toverberg.

(*) Je abonneren op een gedrukte versie is ook mogelijk door lid te worden van **Het Beleefde Genot**

HET BELEEFDE GENOT
CULTURELE EN LITERAIRE KRING